

Vogels van het Kempense Merengebied – editie 2007

Een bundeling van de waarnemingen

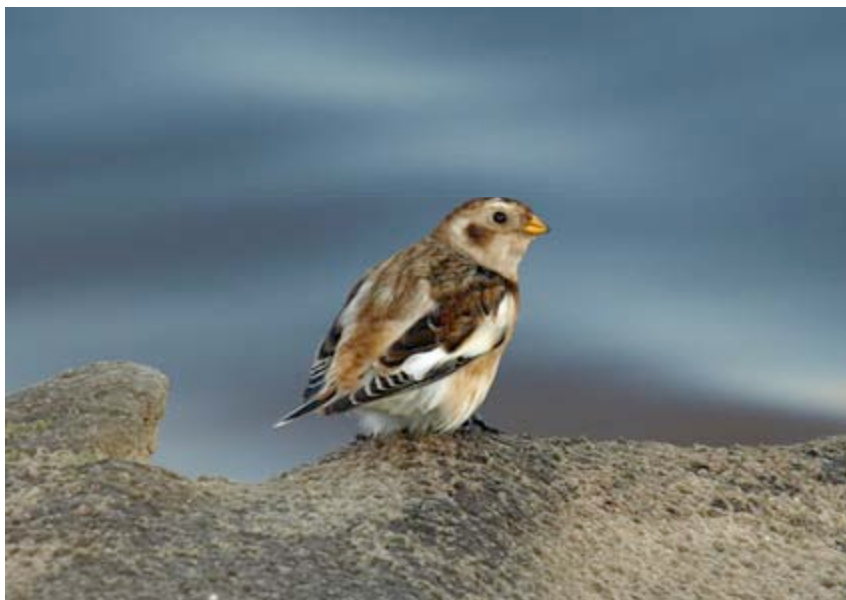

Morinelplevier, Maatheide, 1 mei (David Verdonck)

(samenstelling Lex Peeters)

Vogels van het Kempense Merengebied – editie 2007

Een bundeling van de waarnemingen

Adulte wijffe Sneeuwgorst, Maatheide, 18 november (Lex Peeters)

Vogeljaar 2007 is in het Kempense Merengebied tussen Geel, Arendonk, Lommel en Meerhout in meerdere opzichten succesvol verlopen. Het kende met ruim 500 teluren een goede bezetting van trektelpost Kristallijn/Maatheide, de watervogeltellingen werden in het najaar verder uitgebreid en er waren nieuwe initiatieven in de vorm van tellingen van meeuwen en Grote Zilverreigers op hun slaapplaatsen. En uit de resultaten van ringersgroep Demervallei bleek dat de meeste roofvogels en uilen in de regio goede broedresultaten behaalden. In het algemeen kan worden gesteld dat er in de regio waarschijnlijk actiever en intensiever naar vogels werd gekeken dan ooit tevoren.

In totaal werden 221 vogelsoorten waargenomen, waarvan 12 als exoten moeten worden aangemerkt. Daarnaast dienen de waarnemingen van 6 soorten nog door BAHC te worden beoordeeld, alvorens ze (eventueel) als aanvaard in de annalen kunnen worden bijgeschreven.

In dit verslag heb ik per soort zoveel mogelijk informatie van 2007 verwerkt. De meeste gegevens werden ontleend aan Birding Kempen, de nieuwsgroep waar geleidelijk steeds meer vogelaars hun waarnemingen zijn gaan posten. Ik hoop dat dit jaaroverzicht hen duidelijk zal maken dat die moeite niet voor niets is geweest en voor anderen een stimulans zal vormen om voortaan ook een bijdrage te gaan leveren. Vooral meer gegevens van algemene soorten kunnen onze kennis van de regionale avifauna verder vergroten. Daar liggen, zo zal dit verslag duidelijk maken, de grootste hiaten.

Andere belangrijke bronnen waaraan gegevens werden ontleend zijn de nieuwsgroep Taxandria (regio Turnhout e.o.) en Trektellen.nl, de site waar alle resultaten van de trektellingen op telpost Kristallijn/Maatheide zijn terug te vinden. De broedkarakteristieken bij de roofvogels en uilen zijn gebaseerd op de resultaten in het volledige werkgebied van ringergroep Demervallei, maar mogen voor onze regio als representatief worden beschouwd, aangezien die daar deel van uitmaakt.

Mijn dank gaat uit naar alle waarnemers, maar in het bijzonder naar Jef Sas, die met het samenstellen van periodieke overzichten bijdroeg aan de verwerking van de waarnemingen, naar Herman Berghmans voor het beschikbaar stellen van de resultaten van ringergroep Demervallei en naar Toon Jansen voor het aanreiken van belangrijke aanvullende (broed)gegevens.

Ik wens iedereen veel leesplezier toe.

Lex Peeters

IJsduiker

Adulte IJsduiker, Geel Olen, januari (David Verdonck)

Een makke adulte IJsduiker, die op 10 december 2006 was ontdekt op het kanaal bij Olen (Geel), verplaatste zich al kort daarna naar het Kempisch Kanaal bij het gehucht Ten Aard. Daar raakte hij op 07-01 verstrikt in een vislijn. Hij moest worden overgebracht naar het Vogelopvangcentrum van Opglabbeek en zou uiteindelijk op 07-02 in VOC Oostende (betere verzorgingsfaciliteiten) overlijden.

Geoorde Fuut

De eerste twee Geoorde Futen van 2007 verbleven op 23-03 op de grote baggerput van Maatheide. Op 30-03 zaten daar 4 ex., op 06-04 3, op 08-04 5, op 17-04 2 en op 03-05 weer 4. Op 12-08 werden er 2 onv. of ad. winterkleed waargenomen. De waarnemingen duiden ongetwijfeld op doortrekkers, die hier rustend de dag doorbrengen om 's nachts weer verder te gaan. Wellicht worden ze aangetrokken door de meeuwenslaapplaats, die hen bescherming moet bieden. Aan voedsel zal de put hen immers weinig te bieden hebben (ze duiken ook niet).

Drie Geoorde Futen bevonden zich op 11-05 aan de rand van de Kokmeeuwenkolonie van Glasfabriek. Ondanks hun baltsgedrag zouden ze daar later niet meer worden teruggezien.

Op 01-07 werd een Geoorde Fuut opgemerkt op Put Rauw.

Dodaars

Op 24 maart werden op de Wateringen minimaal 6 territoria Dodaarzen vastgesteld. Dodaarzen met pulli werden onder meer gezien in de noordwesthoek van Put Rauw, op de Wateringen (minimaal 3 pr), Scheps (2 pr) en op De Grote Kievit (2 pr).

In de winter hielden de hoogste aantallen zich op Put Rauw en Put Vercammen op, beide met maxima van 12 ex.. Voorts was gedurende de tweede helft van november een groepje van 7 ex. present op een van de viskweekvijvers Bankei bij Wezel.

Op de regionale plassen werden in nov./dec. geteld:

09/11-11:	39
16/18-11:	48
14/16-12:	30
23/25-12:	27

Fuut

Tot in mei werden in de regio nauwelijks jonge Futen gezien, terwijl veel paren door de extreem zachte winter toch vroeg in het seizoen tot nestelen waren gekomen. Ook elders in België en Nederland werd dat verschijnsel opgemerkt. Vanaf juni verschenen ineens wel overal kleine jongen, alsof één of twee mislukte leggrondes aan een succesvolle vooraf waren gegaan.

Op 29-06 hadden zich al 55 Futen (allen adulte vogels) verzameld op de Molse Kanaalplas. Op 19-07 dobberden reeds 71 ex. (nagenoeg uitsluitend ad.) op Put Rauw. Twee vorstperiodes in december zouden op Miramar tot de hoogste concentratie van 2007 leiden: op 23-12 aldaar 125 ex.

Op de regionale plassen werden in nov./dec. geteld:

09/11-11:	239
16/18-11:	209
14/16-12:	150
23/25-12:	237

Opmerkelijk was een groep van 9 Futen die op 08-11 over Maatheide trok.

Vaal Stormvogeltje?

Waar een dagenlange novemberstorm tot tal van binnenlandwaarnemingen van Kleine Alken en Middelste Jagers leidden, gingen die helaas aan onze regio voorbij. Wel bracht het ruige weer een zeer waarschijnlijk Vaal Stormvogeltje tot bij ons. Gert Appeltans zag de vogel op 10-11 tijdens een avondwedstrijd van Racing Mol-Wezel, aan de St.Carolusstraat in Ginderbuiten. Zijn relaas:

"Halverwege de eerste helft, dat moet dus tegen 20.30u zijn geweest, vloog er boven het doel aan de overkant van het terrein een donkere vogel. Tegen de terreinverlichting in kon ik echter niet goed zien wat het was en ik dacht eerst aan een Kauw. De vogel bleef wat rondvliegen rond de verlichting, zodat het postuur wat beter zichtbaar werd. Leek eerder op een groot uitgevallen zwaluw met lange spitse vleugels. Na een tijdje kwam hij korter, om zo op enkele meters boven het plein voor de tribune door te vliegen. Witte stuit was goed zichtbaar en nu zag ik duidelijk aan het silhouet en de vorm van kop en bek dat het een stormvogeltje was. Donker en regen plus tegenlicht maakten het moeilijk om veel details te zien. Enkel afgaand op grootte en vleugelvorm zou ik vaaltje zeggen. Een verrekijker had ik niet bij me, maar de vogel is tamelijk dicht bij de tribune geweest."

Aalscholver

Aalscholverkolonie Stroobants, 30 maart (Lex Peeters)

Op 20-02 werden in de Aalscholverkolonie van Stroobants reeds de eerste broedende exemplaren aangetroffen. Op 24-02 waren minimaal 15 nesten bezet, op 02-03 17, op 16-03 27 en op 30-03 39. Uiteindelijk zou de kolonie 48 nesten tellen, met eind april al grote bedelende jongen. Behalve als broedplaats bleef de plas in maart ook dienst doen als slaapplek (zie hieronder).

De Aalscholvers op de slaapplek bij Stroobants werden regelmatig geteld:

- 07-01	255
- 14-01	266
- 11-02	287
- 23-03	248
- 16-10	310

- 23-10	205
- 17-11	253
- 24-11	260
- 28-12	254

Bij de grote vijver in Prinsenveld kwamen in het 'hoogseizoen' 60 tot 100 ex. slapen. Verder waren er (soms tijdelijk) kleinere slaapplekken bij onder meer 't Goorke in Arendonk (circa 17), De Wateringen (tot 15) en de Goorvijvers bij Campinastrand (enkele).

Op de regionale plassen werden in nov./dec. geteld:

09/11-11:	274
16/18-11:	271
14/16-12:	230
23/25-12:	174

De aantallen op de plassen namen in de loop van december af, doordat meer exemplaren tengevolge van twee vorstperiodes hun heil zochten op stromend water.

Op 14-01 bleek een van de overnachters bij Stroobants een groene ring aan de linkerpoot te dragen. Op 24-02 bevond zich een adulte Aalscholver met zo'n ring op de buizen van Plas Vercammen. De vogel bleek in 1999 of 2000 in Denemarken geringd te zijn. Wellicht betrof het beide keren dezelfde. Die kans is, gezien de langere tijdspanne, weer wat kleiner bij het ex. met Deense kleuring dat op 23-04 aan de Grote Zandput werd opgemerkt.

Over de trektelpost bij Kristallijn trokken in het voorjaar 1227 ex., waarvan alleen al 395 op 28-03. Het najaar was op Maatheide goed voor 2842 overtrekkende Aalscholvers. Topdag werd 19-10 met 1014 ex (48 groepen). Met 4069 ex. in totaal werd de Aalscholver in 2007 op zeven soorten na de talrijkste doortrekker over de telpost.

Kwak

Juvenile Kwak, Scheps, 6 oktober (Lex Peeters)

Van 05-09 tot en met tenminste 06-10 verbleef een onv. Kwak op een vaste roestplek aan een van de voormalige viskweekvijvertjes in Scheps. Tijdens de tellingen van Grote Zilverreigers op de slaapplek ten oosten van put Stroobants werd op 24-11 en 09-12 een Kwak waargenomen, die van hieruit in de avondschemer naar z'n voedselstek vertrok. In beide gevallen was het al te donker om vast te kunnen stellen of het een volwassen vogel betrof.

Roerdomp

Na twee waarnemingen in 2006 (Dekshoevevijver en Maatreservaat) werden in de regio opnieuw

Roerdompen aangetroffen: op 06-11 vloog er een op bij de Lange Linneput bij Postel, die aan de overzijde weer inviel. Hendrik Van Broeckhoven zag op 25-11 een exemplaar wegkruipen in het riet aan de Kattestaart in Retie. Wellicht is die daar in de omgeving de gehele winter gebleven, want in februari 2008 dook hier opnieuw een ex. op, dat over een langere periode regelmatig werd opgemerkt.

Kleine Zilverreiger

Met zeven waarnemingen, die tezamen betrekking hebben op 10 ex., was 2007 voor deze soort een topjaar. Wellicht wordt nu ook de Kleine Zilverreiger in de regio een steeds gewonere verschijning.

Kleine Zilverreiger, Grote Kievit, maart (Jelle Van de Veire)

- 23-03 t/m 28-03 1 Put Stroobants *tussen Grote Zilverreigers op slaapplaats. Hier waarschijnlijk al vanaf 18-03 aanwezig*
- 26-03 t/m 06-04 1 Grote Kievit *ad. zomerkleed*
- 28-03 1 Kristallijn *doortrekker, laste hier korte rust- en poetspauze in*
- 21-04 1 Maatheide *overtrekkend, samen met Blauwe Reiger*
- 03-05 1 Maatheide *overtrekkend in strakke formatie van 8 Kleine Mantelmeeuwen*
- 21-07 t/m 22-07 4 Grote Kievit *onvolwassen ex.*
- 20-08 1 Mol, Zuiderring/Molderdijk *overvliegend om 11.00u*

Grote Zilverreiger

In de regio werden in winter 2006/2007 twee slaapplaatsen van Grote Zilverreigers getraceerd. Een aan de Gertryvijver in Prinsenspark, waar tot 9 ex. bijeenkwamen, en een nabij plas Stroobants, waar in de avondschemer regelmatig 3-5 ex. werden aangetroffen. Opmerkelijk was in februari/maart de aanwezigheid van 4-5 ex. in het SCK-moerasje aan Sas 6 in Mol-Donk, die zich daar met veel Blauwe Reigers tegoe deden aan de talrijke Bruine Kikkers en Padden. Voort werd de soort op nog elf andere locaties meer of minder regelmatig waargenomen. In aanmerking genomen dat Grote Zilverreigers zich overdag onopvallend langs beken en sloten kunnen ophouden en van enkele goede plekken in de regio (onder meer Ronde Put) geen gegevens werden ontvangen, kwam een voorzichtige schatting aan het einde van die winter op 20 tot 30 ex. uit.

In het najaar werd de exacte lokatie van de slaapplaats bij Stroobants gevonden. Het aantal slapers liep daar op van 15 op 24-11, via 18 en 19 op resp. 09 en 18-12 naar 25 op 29-12. In elk geval in november was er een slaapplaats van 6 ex. bij het Familiestrand in Postel. Ten tijde van de laatste decembertelling werden slaapplaatsen gevonden en bezocht aan Campinastrand (2), Prinsenspark (5), Dekshoevevijver (1) en de Wateringen (minstens 7). Dat bracht het totaal op tenminste 40 ex., terwijl in de regio nog minimaal een slaapplaats in de omgeving van Meerhout werd vermoed. De veronderstelling dat de winterpopulatie in de regio momenteel tussen de 40 en 50 ex. ligt is derhalve gerechtvaardigd.

Op de regionale plassen werden in nov./dec. geteld:

09/11-11:	20
16/18-11:	19
14/16-12:	12
23/25-12:	6

Hieruit valt af te leiden dat de Grote Zilverreigers in de loop van december, welke maand gepaard ging met twee pittige vorstperiodes waarin ondiepere waters dichtvroren, naar stromend water uitweken: hoewel er aan de open plassen steeds minder werden geteld bleek hun aantal op de slaapplekken immers alleen maar te zijn toegenomen.

Gekleurde Grote Zilverreiger, Grote Kievit, 16 mei (Werner Langhmans)

Een uitzonderlijk late Grote Zilverreiger in broedkleed dook op 15-05 bij de Grote Kievit op. Dankzij de combinatie van kleurringen die de vogel droeg kon de herkomst achterhaald worden. Hij bleek op 12 mei 2001 geringd te zijn in Besné (Loire Atlantique) in Frankrijk en van daaruit steeds te pendelen naar zijn overwinteringsgebied in La Brenne (Indre). Zie voor de complete levensloop van de vogel de pagina 'Nieuws van het Ringersfront' op Birding Kempen. Het feit dat deze Grote Zilverreiger nu 700 km noordelijker terecht was gekomen hield wellicht verband met z'n leeftijd (minimaal 6 jaar). Hij werd aan de Grote Kievit voor het laatst gezien op 18-05.

De eerste Grote Zilverreiger van het najaar werd op 22-07 door Karin van Gool waargenomen aan de Ronde Put, waar deze vogel de verdere maand zou blijven pleisteren.

Over de telpost Maatheide werden in 2007 30 trekkers waargenomen, waarvan slechts 7 in het voorjaar. Het dagmaximum betrof er 8 ex. op 14-10.

Blauwe Reiger

Helaas is nauwelijks informatie verkregen over de broedkolonies in 2007 in de regio. Herman Berghmans schat het aantal nesten in het gebied Steenberg (gem. Meerhout) op slechts een tiental. Ook broedden maximaal 10 koppels nabij de Pinken in Witgoor. Of er ten oosten van De Most en in De Zegge in Geel nog Blauwe Reigers hebben gebroed blijft voornamelijk onduidelijk.

In het voorjaar werden 137 overtrekkende ex. over Maarheide geteld, in het najaar 111. Het dagmaximum werd 19 ex. op 18-03.

Aan de regionale plassen werden in nov./dec. geteld:

09/11-11:	45
16/18-11:	72
14/16-12:	60
23/25-12:	23

Purperreiger

In 2007 werden zes waarnemingen verricht van in totaal 7 ex.:

- 04-04 1 Kristallijn *om 7.42u overtrekkend*
- 20-04 2 Maatreservaat *vielen daar in*
- 25-04 1 Kristallijn *om 18.40u overtrekkend naar NW; erna mogelijk nog 1 ex.*
- 10 t/m 12-08 1 Olens Broek *ter plaatse*
- 18-08 1 Scheps *ter plaatse*
- 11-09 1 Maatheide *overtrekkend*

Ooievaar

Dankzij de diverse herintroductieprojecten is de Ooievaar in voor- en najaar een vrij gewone passant geworden. Alleen al in maart werden 22 verschillende ex. in de regio opgemerkt. In totaal ging het in 2007 om 15 waarnemingen, die tezamen betrekking hadden op 63 ex. Een overzicht:

- 11-03	1	Kristallijn	<i>overtrekkend, ongeringd</i>
- 12-03	3	Prinsenpark	<i>overtrekkend</i>
- 15-03	5	Geel centrum	<i>laag richting Olen</i>
- 22-03	10	De Most	<i>vertrekkend</i>
- 24-03	10	Immert (Olmen)	<i>pleisterend in weiland; ongetwijfeld dezelfde als De Most</i>
- 26-03	1	Dessel	<i>cirkelend</i>
- 28-03	1	Wezel	<i>overtrekkend</i>
- 08-04	1	Dessel	<i>overtrekkend</i>
- 20-04	1	Maatheide	<i>overtrekkend</i>
- 03-09	23	Wateringen	<i>om 7.00u op lantaarnpalen langs E34</i>
- 05-09	1	Grote Zandput	<i>pleisterend</i>
- 09-09	5	Maatheide	<i>overtrekkend naar zuidwest</i>
- 11-09	3	Witgoor	
- 20-09	7	Zammel/Oosterlo	<i>aan de Zammelseweg; op 21-09 daar nog 2 op lantaarnpalen</i>
- 28-09	1	Maatheide	<i>overtrekkend, samen met o.a. 1 Rode Wouw</i>

Zwarte Ooievaar

Eindelijk werden in de regio weer eens Zwarte Ooievaars waargenomen. Op 23-08 zag Werner Langhmans ter hoogte van Mol Russendorp een ex. opvliegen, dat even later telpost Maatheide passeerde. Op 26-08 kwam een ex. hoog in een cumuluswolk in beeld boven Maatheide, om tegen 17.15u ten westen van de Riebosscherheide in te vallen.

Zwarte Ibis

Hoewel we de Velbo-putten tussen Lommel en Neerpelt feitelijk niet tot onze regio rekenen, mag de Zwarte Ibis die Toon Jansen daar op 15-05 zag cirkelen niet onvermeld blijven. 's Avonds werd de ongeringde vogel teruggevonden aan het Hageven (Neerpelt), waar hij nog enkele dagen zou blijven.

Lepelaar

Op de fantastische voorjaarstrekdag 28-03 werden in het drukke luchtruim 3 Lepelaars gevonden ter hoogte van de grote baggerput van Maatheide. Mogelijk betrof het pas de tweede waarneming voor de regio: op 12-10-1997 bevonden zich maar liefst 14 ex. (hoofdzakelijk juv.) aan de Grote Zandput.

Kleine Zwaan

Adulte Kleine Zwanen, Put Rauw Noord, 6 november (Lex Peeters)

Kleine Zwanen worden in de regio niet jaarlijks waargenomen. In 2007 drie waarnemingen:

- 06-11 3 Put Rauw Noord *adulte vogels, pleisterend*
- 15-11 6 Geel-Bel *overtrekkend*
- 24-11 2 Riebos *adulte, overvliegend van oost naar west*

Aangenomen mag worden dat we Kleine en wellicht ook Wilde Zwanen steeds vaker in de regio gaan aantreffen, ook als overwinteraar. Dat past althans binnen de trend van de laatste jaren, waarin de zuidgrens van de overwinterzône geleidelijk opschuift.

Wilde Zwaan

Op 15-11 trokken in 5 minuten tijd twee groepen van elk 11 ex. (andere!) over Geel-Bel.

Knobbelzwaan

Vermeldenswaardig is een groep van 7 Knobbelzwanen die op 06-10 over Maatheide trok en een tijdje ervoor over telpost De Maai (ten noordoosten van Lommel) werd opgemerkt.

Op de regionale plassen werden in nov./dec. geteld:

09/11-11:	30
16/18-11:	49
14/16-12:	29
23/25-12:	20

Kolgans

Na maandenlange afwezigheid verscheen op 11-03 het groepje van 5 Kolganzen weer, dat zich de gehele zomer van 2006 in de omgeving van Rauw had opgehouden. Blijkbaar hadden ze elders overwinterd. Ze zouden weer tot ver in augustus blijven.

De eerste 11 trekkende Kolganzen van het najaar werden op 05-10 boven Maatheide waargenomen. Vervolgens passeerden daar nog onder meer 51 ex. op 19-10, 64 op 20-10 en 35 op 14-01. In totaal zouden in het najaar over de telpost 197 ex. worden geteld. Voorts trokken op 14-11 25 ex. over Prinsenspark.

's Winters is de soort een schaarse pleisteraar in de regio. Bij de watervogeltellingen in nov./dec. 2007 werden telkens slechts 2 tot 8 ex. opgemerkt. Soms duiken enkele ex. op tussen de vele Grauwe Ganzen bij 't Goorke in Arendonk.

Toendrarietgans

2006/2007 werd helaas geen echte 'ganzenwinter'. De meeste waarnemingen van Toendrarietganzen bleven beperkt tot overvliegende groepjes: 32 ex. op 01-01 over Kristallijn, 80 ex. op 18-02 over de Grote Zandput en 26 ex. op 02-03 over telpost Kristallijn. Uitsluitend op 15-01 werd een groep van enige importantie aan de grond gezien (220 ex. ten zuiden van Zwart Kot). Daarbuiten werden op 08-02 enkele pleisterende ex. opgemerkt bij Prinsenspark en op 03-03 9 ex. bij de Ronde Put. Wellicht ontbrak door het uitblijven van een lange vorstperiode de noodzaak om uit de primaire overwinteringsgebieden op te schuiven.

De eerste 18 Toendrarietganzen van het najaar verschenen al op 07-10 boven Maatheide, de dag erop gevolgd door 9 ex. op de slikplaat van de Grote Zandput, waar ze zouden overnachten. Ze zouden een veel betere (ook strengere) winter inluiden. Van de 193 ex. die in het najaar trekkend over Maatheide werden opgemerkt, kwamen er alleen al 143 op 19-10 over. 58 Toendrarietganzen die op 21-10 in westelijke richting over Maatheide trokken, werden later pleisterend aangetroffen op de zandplaat van de Grote Zandput. Zo waren de trektellers getuige van het arriveren van de overwinterde kerngroep, die zou uitgroeien tot 440 ex. rond de jaarwisseling (en 550 in februari 2008).

De Toendrarietganzen overnachtten op de Grote Zandput en fourageerden onder meer op de weilanden aan de zuidzijde van het Campinastrand en op de akkers ten noordoosten van Witgoor (Witte Bergen). Op de traditionele fourageergronden Russendorp en Riebos werden ze niet aangetroffen.

Aantalverloop op de slaappleaats:

t/m 23-11	58-66
- 24-11	85
- 08-12	135
- 18-12	195
- 22-12	300
- 04-01-2008	440

Taigarietgans?

Op 24-10 werd tussen de Toendrarietganzen aan de Grote Zandput een exemplaar met kenmerken van een Taigarietgans aangetroffen. Deze vogel viel op door het afwijkende postuur (wat groter en ogenschijnlijk langere, slankere hals) en het andere kopprofiel. Het betrof verder een zeer homogene groep rietganzen, met verrassend weinig afwijkende exemplaren qua snavelpatroon (nagenoeg allemaal zwarte snavel met oranje-rood bandje). Bij de 'verdachte' vogel was de snavel relatief lang, met bovendien - in relaxte toestand - een geleidelijke overgang naar de kop (geen voorhoofd). Het was ook de enige vogel met een kolletje. Tot slot paste het kleurpatroon van de overwegend geeloranje snavel meer bij Taiga dan bij Toendra. De overlappingen in kenmerken tussen beide soorten zijn echter te groot om bij deze solitaire vogel tot een sluitende determinatie te kunnen komen.

Grauwe Gans

Grauwe Ganzen, Kristallijn, 23 juni (Lex Peeters)

De Grauwe Gans is in de natte regio uitgegroeid tot een dominant aanwezige jaarvogel. Op veel locaties kwam de soort weer tot broeden, maar lang niet alle broedgevallen werden gemeld. De gegevens die ons ter beschikking staan: op 13-04 1 paar met pulli op 't Kristallijn; op 05-05 1 paar met pulli op de Wateringen en 14 paren met pulli (+ 30 ad.) op de Ronde Put; op 17-05 5 paren met pulli op de put van Rauw. Tot ver in het broedseizoen en alweer in de prille zomer werden grote groepen aangetroffen, zoals 117 ex. op 17-04 en 113 ex. op 24-06 bij de Ronde Put en 120 ex. op 19-07 bij 't Goorke. Er wordt in de regio blijkbaar ook op vrij grote schaal door Grauwe Ganzen overzomerd.

De grootste concentraties werden echter in het winterseizoen aangetroffen: bij 't Goorke in Arendonk (tot 430 op 16-12), de Ronde Put (tot 710 op 04-11), de put van Rauw (tot 220 half november), de Grote Zandput (tot 650 op 22-12), Prinsenspark (tot 76 op 11-11), de weilanden ten zuiden van Campinastrand (tot 177 op 28-12) en bij het Familiestrand in Postel (eind december 380, slaapplek).

Op de regionale plassen werden in nov./dec. geteld:

09/11-11:	743
16/18-11:	552
14/16-12:	756
23/25-12:	355

Op 10-11 werd bij de Ronde Put een ex. aangetroffen met een groene halsband code T10. Het bleek een wijfje te zijn, dat op 20-06-2005 als jong geringd was aan de Asseltse Plassen, aan de Maas bij Swalmen (Nederlands Limburg). Op 30-11-2006 was ze nog vlakbij haar geboorteplaats gezien.

Op 19-10 trokken 731 ex. (33 groepen) over Maatheide. Ze hielden overwegend een WNW-koers aan, wat doet vermoeden dat ze op weg waren naar Zeeuwse overwinteringsgronden. In totaal passeerden in het najaar 945 ex. de telpost.

Canadese Gans sp + ssp

Aan de opmars van Canadese Ganzen lijkt nog geen einde gekomen. We sommen de ons bekende broedgegevens op: op 21-05 werden aan de oostzijde van Put Rauw 34 pulli (in diverse leeftijdsstadia) geteld; op 12-06 liepen aan het Kristallijn 4 adulten bij een crèche van 28 juvenielen; op 24-06 zat aan de Ronde Put nog één koppel met kleine juv; op 20-07 toonde zich nog een paar met een klein jong langs het kanaal bij Put Stroobants. Tezamen slechts een flauwe indicatie van de huidige status als broedvogel.

Grotere concentraties Canadese Ganzen vormden zich al in de loop van juni. Op 24-06 bevonden zich 88 ex. aan de Put van Rauw, 15 ex. op Maatheide en 28 ex. aan de Ronde Put (totaal 131). De grootste samenscholing in juni werd vastgesteld op 26-06, aan Put Rauw Noord (117 ex.).

In het winterseizoen zijn bij de Canadese Ganzen favoriet: het beekdal van de Scheppelijke Nete (tot 195 ex. op 24-12), de akkers ten noordoosten van Witgoor-Witte Bergen (tot 128 rond de jaarwisseling), de omgeving van Dekshoevevijver (tot 73 ex. op 16-12) en de omgeving van Prinsenpark (tot 95 op 11-11).

Bij de regionale plassen werden in nov./dec. geteld:

09/11-11:	235
16/18-11:	256
14/16-12:	231
23/25-12:	285

Brandgans

In april verbleven geregeld 2 Brandganzen op Put Rauw en 2 ex. aan Van As Mol-Donk. Op 17-04 werden 3 ex. gezien aan de Ronde Put. In november/december verbleven minimaal 3 ex. in de regio, die op steeds wisselende locaties opdoken.

Bergeend

Adulte man Bergeend, Kristallijn, 30 maart (Lex Peeters)

De eerste Bergeenden arriveerden dit jaar op 03-02 aan de grote plas van Rauw (1 ex.) en Kristallijn (3 ex.). Op 24-02 waren 7 ex. aanwezig op de Grote Zandput, 1 ex. op put Rauw, 3 ex. aan Kristallijn en 1 ex. op Dekshoevevijver. Op de Grote Zandput bevonden zich op 23-04 13 en op 12-05 onverwachts 11 adulte ex.

Broedgevallen werden vastgesteld aan de Grote Zandput (2 pr), de put van Rauw (2 pr), put De Maat (2 pr) en Kristallijn (1 pr). Dat brengt het totaal voor de regio op tenminste 7 broedparen. Het aantal pulli per paar lag tussen de 6 en de 12 ex.

Vrij uitzonderlijk waren overwinterende Bergeenden in de regio, die half november voor het eerst opdoken: bij Kristallijn/Put Rauw (eerst 3, later 2) en Kattestaart e.o. (1). Trekkend over telpost Kristallijn/Maatheide werden in totaal 13 ex. waargenomen.

Casarca

Gedurende het hele jaar verbleef een Casarca op Kristallijn. Op 27-04 was 1 ex. aanwezig op Miramar en op 04-08 3 ex. op Maatheide.

Nijlgans

Nijlganzen zijn in de regio een gewoon, maar nog altijd geen vertrouwd beeld geworden. Ze broeden tegenwoordig in de meeste natte gebieden en vormen daar door hun dominante territoriumgedrag een geduchte concurrent voor inheemse soorten. Populair zullen ze daardoor niet gauw worden. De indruk bestaat echter dat aan de opmars van de laatste decennia een einde is gekomen. Ten opzichte van de laatste jaren namen de aantallen in 2007 niet merkbaar toe, eerder wat af. Op 09-09 werd aan Put Vercammen nog een laat paartje met juv. gezien.

Op de regionale plassen werden in nov./dec. geteld:

09/11-11:	49
16/18-11:	98
14/16-12:	102
23/25-12:	40

Indische Gans

In de loop van het jaar doken in de regio regelmatig kleine aantallen (meestal solitaire ex.) van deze exoot op. Tijdens de watervogeltelling mid-november werden 3 ex. geteld.

Manengans

Aan de onrustbarende lijst van exoten kon op 09-03 de Manengans (meer eend dan gans; herkomst Australië) worden toegevoegd. Het schuwe drietal hing rond in de omgeving van De Ronde Put.

Carolina Eend

Op 18-11 bevond zich 1 wijfje op het kanaal bij de Blauwe Kei.

Mandarijneend

Tijdens de watervogeltellingen van half november en half december werden nog geen Mandarijneenden waargenomen. Opmerkelijk is daarom dat op 23-12 maar liefst 9 ex. werden geteld: 2 op De Graef in Retie en een groepje van 7 op Put Rauw. Voorts werden enkele losse waarnemingen gemeld. Ondanks regelmatige broedgevallen lijkt het met de 'expansiedrift' van deze exoot vooralsnog mee te vallen.

Wilde Eend

Wilde Eenden, Kristallijn, 12 juni (Lex Peeters)

Ongetwijfeld aangezet door het zachte weer broedde een wijfje Wilde Eend al op 10-02 op 14 eieren aan de Wateringen.

Lex Peeters merkte op 24-03 bij De Wateringen twee paartjes Wilde Eend op met gecodeerde oranje- en rode neuszadeltjes. Via het Belgian Birds-forum kon worden achterhaald dat de eenden in 2005 in de buurt waren gemarkeerd, om het eventuele verband tussen het aantal broedvogels en afschot door wildbeheerseenheden vast te stellen. Ook in de volgende winter werden zulke Wilde Eenden weer

waargenomen, op de Wateringen, maar ook op de Ronde Put en De Graef Retie.

Op de regionale plassen werden in nov./dec. geteld:

09/11-11:	4207
16/18-11:	3219
14/16-12:	3836
23/25-12:	3752

Het contrast met eind zeventiger/begin tachtiger jaren is groot. Alleen al op de zandwinningplassen werd toen regelmatig de kaap van 5.000 overschreden, met als absoluut maximum 12.200 ex. in de strenge winter van 1981/1982. Op 03-01-1982 waren toen alleen al op put Rauw 6.170 ex. aanwezig. (bron: Jan Loos '85). Een vergelijking met de twee vorstperiodes in december 2007 gaat natuurlijk niet helemaal op, maar op 23-12 verbleven op Put Rauw 1.140 ex., de hoogste concentratie die dit jaar in de regio werd vastgesteld.

Krakeend

Krakeenden bleven op de Grote Kievit tot ver in mei sterk vertegenwoordigd. Op 11-05 werden er nog 52 ex. geteld. In het broedseizoen is het een mysterieuze soort. Plotseling lopen de aantallen dan sterk terug en zelden worden duidelijke aanwijzingen voor broeden gevonden. Vandaar dat de vondst van een nest met 8 eieren, op 21-05 aan de Grote Zandput, hier vermeld wordt. Zichtwaarnemingen van jongen werden gedaan in juni: op 16-06 zwom in reservaat De Maat 1 wijfje met 2 kleine juv. uit de beschutting van een rietkraag en op 28-06 en 27-07 liet 1 wijfje met juv. zich even zien op De Kattestaart. Mannetjes lijken in deze periode spoorloos en bevinden zich blijkbaar elders (al in hun ruigebieden?).

De eerste groepjes Krakeenden (tot 30 ex.) vormden zich weer in de eerste helft van augustus, maar pas eind september begonnen die aan te groeien tot de concentraties zoals we die tegenwoordig gewend zijn. Over telpost Kistalijn/Maatheide werden 41 trekkende ex. waargenomen, met 16 ex. op 11-03 als maximum.

Op de regionale plassen werden in nov./dec. geteld:

09/11-11:	977
16/18-11:	624
14/16-12:	771
23/25-12:	467

Tot halverwege de tachtiger jaren kwamen Krakeenden op de zandwinningsputten nog maar in klein aantal voor (meer dan 10 ex. was al uitzonderlijk; 28 ex. was tot 1985 het maximum). De vroegste ex. verschenen toen half september, de laatste werden half april gezien. (bron: Jan Loos '85). Vond in de zeventiger jaren niet het eerste broedgeval van Vlaanderen bij de Wateringen plaats?(meded. Louis Deckx).

Pijlstaart

De Pijlstaart is in de regio (als pleisteraar) dermate schaars, dat we alle waarnemingen op een rijtje zetten:

- 15-02	2	Prinsenpark	<i>paartje pleisterend</i>
- 20-02	1	Put Rauw	<i>1 man pleisterend</i>
- 11-03	7	Kristallijn	<i>2 en 5 ex. overtrekkend</i>
- 13-03	2	Grote Kievit	<i>paartje pleisterend</i>
- 17-03	15	Maatheide	<i>samen met 4 Smienten op de grote baggerput</i>
- 26-03	18	Kristallijn	<i>overtrekkend</i>
- 07-04	39	Kristallijn	<i>in 4 groepjes overtrekkend</i>
- 21-05	1	Maatheide	<i>extreem laat wijfje op grote baggerput</i>
- 04-09	1	Maatheide	<i>vrij vroeg wijfje overtrekkend</i>
- 03-10	7	Maatheide	<i>overtrekkend</i>
- 21-10	3	Maatheide	<i>overtrekkend</i>
- 10-11	2	Put Rauw	<i>paartje pleisterend</i>
- 10-11	1	Ronde Put	<i>wijfje pleisterend</i>
- 24-12	4	Grote Zandput	<i>invallend uit oost</i>

Slobeend

De Slobeend heeft als grondeleend een voorkeur voor de ondiepere vijvers en is op de zandwinningsputten dan ook een vrij ongewone verschijning. De soort wordt tijdens de trek en in de winter het meest waargenomen bij De Wateringen, de Ronde Put, de Maat/Stroobants, de rusthoek van Put Rauw en vooral in Prinsenpark, waar het aantal in het najaar opliep tot 126 ex. op 11-11.

Op de regionale plassen werden in nov./dec. geteld:

09/11-11:	168
16/18-11:	88
14/16-12:	56
23/25-12:	6

Over telpost Kristallijn/Maatheide trokken maar liefst 128 ex., die met 21 in maart, 89 in april en 18 in oktober mooi de trekpieken markeren. Of de soort in 2007 in de regio tot broeden is gekomen, is onbekend.

Smient

De Smient kan maar voor twee locaties in de regio als vaste overwinteraar worden genoemd: de Miramar (tot 29 ex. op 16-12) en Prinsenspark e.o., met name de Grote Kievit (tot 20 ex. op 01-03). Buiten dit beeld valt een groepje van 9 ex. op 28-12 op de Ronde Put. Kleine aantallen Smienten kunnen in de trekperiode overal in de regio opduiken.

Nog een laat koppel Smienten werd op 26-04 opgemerkt op de grote baggerput van Maatheide en de eerste van het najaar (2 eclips) verschenen alweer op 27-09 op de Kattestaart.

Tijdens de trekellingen op Kristallijn/Maatheide werden in totaal 18 ex. waargenomen, met 13 ex. (samen met 14 Slobeenden) op 28-03 als grootste groep.

Op de regionale plassen werden in nov./dec. geteld:

09/11-11:	15
16/18-11:	10
14/16-12:	30
23/25-12:	19

Wintertaling

De grootste aantallen Wintertalingen werden in het eerste halfjaar waargenomen op 28-01 op de Gertryvijver Prinsenspark (63 ex.) en op 09-03 in het SCK-moerasje aan Sas 6 in Mol-Donk (62 ex.). In winter 2007/2008 was de soort aanzienlijk talrijker, met name op de Grote Zandput, waar op 23-12 het maximum van 244 ex. werd genoteerd.

Op de regionale plassen werden in nov./dec. geteld:

09/11-11:	178
16/18-11:	143
14/16-12:	217
23/25-12:	253

Lex Peeters zag op 12-08 aan de Grote Zandput een Wintertaling met een neuszadeltje (wit/geel, letter A). Deze vogel bleek in O Grove - Galicia (Noord-Spanje) te zijn gemerkt. Het betrof toen een vierjarig mannetje. De vogel werd later teruggezien op:

- 27-03-2005 Bischoffen-Niederweidbach, NSG Aartalsperre, Hessen, Duitsland.
- 14-12-2005 Nature reserve of Marquenterre, Baai Somme, Frankrijk.
- 15-01-2007 Ria de Ortigueira, Coruna, Spanje
- 12-08-2007 Grote Zandput, Mol, België

Zomertaling

Op 15-03 verscheen een man Zomertaling aan de Kattenstaart/Grote Kievit. De vogel zou wat later gezelschap krijgen van een wijfje. Vervolgens werden hier het gehele broedseizoen, tot en met 28-08, 1 a 2 ex. (o.a. 1 ad. vr. + 1 onv. op 14-08) waargenomen. Een broedgeval ligt dan ook voor de hand.

Elders in de regio bleef het aantal waarnemingen beperkt tot slechts drie:

- 23-03 1 Stroobants *wijfje op de langgerekte plas ten oosten van put Stroobants*
- 01-04 1 Kristallijn *mannetje overtrekkend*
- 06-04 2 Maatheide *paartje pleisterend aan de nieuwe baggerput*

Roodschoudertaling

Een wijfje bevond zich op 16-11 op De Graef, in de Goorbossen te Retie.

Rosse Fluiteend

Een gespierde Rosse Fluiteend trok kop in een groep Aalscholvers, die op 14-04 over Kristallijn vloog.

Tafeleend

De grootste concentraties Tafeleenden werden in 2007 aangetroffen op de zandput ten noordwesten van De Wateringen (tot 57 ex. op 10-02), de Sahara (tot 112 ex. op 09-12) en Put Vercammen (tot 103 ex. op 30-12).

Op de regionale plassen werden in nov./dec. geteld:

09/11-11:	255
16/18-11:	270
14/16-12:	302
23/25-12:	176

Een groep van 30 ex. trok op 07-10 over Maatheide.

Krooneend

Man Krooneend, Glasfabriek, 18 november (Lex Peeters)

Een man Krooneend die de winter doorbracht op de grote vijver van Prinsenspark bleef daar tot ver in april, wat het laatste geloof in een wilde herkomst deed wegebben (een wilde overwinteraar zou waarschijnlijk in maart vertrokken zijn). Het mannetje dat op 18-11 in een groep Wilde Eenden bij Glasfabriek verbleef wekte wat dat betreft meer vertrouwen. De vogel was schuw en de dag erop alweer verdwenen.

Kuifeend

In de loop van juli ontstonden in de regio al opvallende concentraties Kuifeenden. Op 17 en 18-07 werden 56 ex. geteld op Put Rauw en een dag later al 134. Dat getuigt van sterke verplaatsingen van deze soort, zo vroeg in het seizoen. Op 31-07 waren hier 165 ex. aanwezig, een aantal dat er tot het einde van het jaar redelijk constant zou blijven. Op 23-12, toen alle minder diepe waters waren dicht bevroren, verbleven op de Kanaalplas 412 ex., bijna de helft van de totale winterpopulatie in de regio (zie hieronder).

Op de regionale plassen werden in nov./dec. geteld:

09/11-11:	922
16/18-11:	877
14/16-12:	890
23/25-12:	979

Grote Zeeeend

Grote Zeeeend, Put Rauw, 16 december (Lex Peeters)

Een wijfje Grote Zeeeend verbleef van 30-12-2006 tot 07-01 op de grote plas bij Rauw. De vogel liet zich regelmatig fraai en op redelijke afstand observeren.

Op 16-12 werd op dezelfde plas wederom een Grote Zeeeend aangetroffen, tussen de aanwezige Kuifeenden en Brilduikers. Dit ex. zou in elk geval tot 01-01-2008 blijven.

IJseend

IJseend, mannetje overgangskleed, Blauwe Kei, 4 mei (Jelle van de Veire)

Tot z'n verbazing trof Tom Schildermans op 02-05 op de Blauwe Kei bij Stevensvennen (de plas tussen Kristallijn en het Kanaal van Beverlo) een man IJseend in overgangskleed aan. De dag erop hield een vrouwtje in zomerkleed zich op tussen 4 Geoorde Futen op de grote baggerput van Maatheide. Na wat poetswerk verdween deze vogel in noordelijke richting. Twee verschillende IJseenden op slechts enkele honderden meters van elkaar doet vermoeden dat ze gezamenlijk gearriveerd zullen zijn. Misschien had het ruiende ex langer de tijd nodig om weer op adem te komen. Hij bleef in elk geval tot en met 06-05.

Brilduiker

Brilduikers waren in het winterseizoen meestal wel present op de Stortplas, de Kanaalplas, Put Strobants, het Zwart Kot en Le Blanc. Op andere locaties had hun aanwezigheid meer een incidenteel karakter en 2 mannetjes op 18-02 in Prinsenpark is op die locatie zelfs hoogst ongebruikelijk. De winterpopulatie lag in

de regio tussen de 12 en de 20 ex. De laatste voorjaarswaarneming betrof 3 ex. op Zwart Kot en 1 op Put Rauw op 07-04.

Op de regionale plassen werden in nov./dec. geteld:

09/11-11:	6
16/18-11:	2
14/16-12:	8
23/25-12:	15

Nonnetje

Nonnetjes vormen in het merengebied een vertrouwde wintergast, maar de omvang van de winterpopulatie laat zich door de sterk wisselende posities, groeps grootte en -samenstelling moeilijk bepalen. De watercombinaties Warande/Van As/Miramar en Stroobants/Maat/Diel zijn bij de schitterende zaagbekjes favoriet. Hun aantallen lagen in 2007 beneden gemiddeld. De grootste groepen waren 12 ex. (waaronder 6 baltende mannetjes) op 15-02 op Den Diel en 10 ex. op 23-12 op Miramar. De eerste ex. van winterseizoen 2007/2008 arriveerden op 07-12 (2 wijfjes bij Warande).

Grote Zaagbek

Grote Zaagbekken zijn in het winterseizoen in de regio opvallend aanwezig, maar de populatie verschilt – waarschijnlijk bepaald door het weerverloop – sterk van jaar tot jaar. Strenge winters lijken tot de grootste concentraties te leiden. Het zal dan ook niet verwonderen dat 2007 geen bijzondere uitschieters liet zien. In de winter van 2006/2007 zullen maximaal tussen de 25 en 35 ex. in de regio aanwezig zijn geweest, met 15 ex. op 07-01 in Prinsenpark als grootste groep. De laatste waarneming van het voorjaar betrof 1 wijfje op de Wateringen op 24-03.

De eerste van het najaar, een wijfje, werd op 08-11 gezien op de Grote Zandput. Tijdens de watervogeltelling van 14/16-12 werden 48 ex. geteld, met 17 ex. op 15-12 op de Ronde Put als grootste groep. Een matige vorstweek later verbleven nog maar 18 ex. op de nog open plassen: veel exemplaren waren toen uitgeweken naar stromend water, in het bijzonder het kanalenstelsel.

Middelste Zaagbek

Wijfje Middelste Zaagbek, Put Rauw, 6 november (Lex Peeters)

In het najaar werd deze kustsoort maar liefst driemaal waargenomen:

- 04-10 1 Maatheide *een wijfje vertrok vanaf de grote baggerput naar ZO*
- 06 t/m 10-11 1 Put Rauw *adulte wijfje pleisterend*
- 23-11 3 Maatheide *om 14.00 uur vlogen een ad. man en 2 ex. vrouwkleed naar W*

Vale Gier

Op 17-06 werden vogelend België verrast door een influx van Vale Gieren (minimaal 98 ex), die waarschijnlijk door voedseltekort in hun Spaanse leefgebieden een zwerftocht naar het noorden hadden ondernomen. Ook in onze regio werd intensief rondgekeken om een glimp van deze uitzonderlijke invasie op te kunnen vangen. Op 19-06 hadden de volhouders prijs: Lex Peeters en Manu Vermeulen zagen rond

13.40u vanaf de Sas 4-toren in Witgoor 2 ex laag over Dessel zeilen, om ter hoogte van de Boeretang in korte tijd hoog op te cirkelen en uit het zicht te verdwijnen. Toon Janssen zag diezelfde namiddag 1 ex over Maatheide terug in zuidelijke richting trekken en boswachter Werner Derkinderen kreeg rond 17.20u boven Arendonk 1 ex. in de kijker. Een kwartier later volgde er weer één, maar dat kan eventueel dezelfde zijn geweest. Vale Gieren in Meanderland, wie had dat ooit kunnen voorzien?

Visarend

De eerste Visarend van 2007 werd op 08-04 waargenomen boven Geel-Stelen. Daarna verschenen weer regelmatig jagende en overtrekkende ex. in de regio. De Grote Zandput bleek traditioneel favoriet, maar ook het viskweekvijvercomplex Bankei bij Wezel, de omgeving van het Maatreservaat en Ronde Put/Wateringen waren als fourageergebied in trek. Over telpost Kristallijn/Maatheide passeerden 6 trekkers in april en 2 in mei. Het laatste ex. verbleef op 10 en 15-05 bij de Grote Zandput.

Visarend, Grote Zandput, 17 september (Marc van Meeuwen)

De eerste Visarend van het najaar verscheen daar alweer op 25-07 en vanaf dan zou er tot half september nagenoeg doorlopend een ex. aanwezig, dat tot opwinding van de fotografen op 'hun' paal de gevangen vissen kwam oppeuzelen. Soms werden er 2 (07-09), 3 (02-09), of zelfs 4 (31-08) ex. tegelijk waargenomen. Op 09-09 en 21-09 waren in de omgeving rond Maatheide 3 ex. ter plaatse. Ook bij de Ronde Put had een Visarend een vaste eetstek: op 21 en 23 september werd een ex. met prooi aangetroffen op de nestpaal die er voor de soort is geplaatst.

Over Kristallijn/Maatheide passeerden 7 ex. in augustus, 12 in september en 2 in oktober. 08-09 was met 5 trekkende ex. de topdag voor deze soort. Het totaal op de telpost kwam voor 2007 op 29 uit. Het laatste ex. van 2007 pendelde op 16-10 tussen de Wateringen en de Ronde Put.

Dwergarend

Op 05-05 ontdekte Tom Schildermans een *arend* boven Wezel. Het tegenlicht maakte 't hem onmogelijk de roofvogel op naam te brengen. De gealarmeerde Lex Peeters, die op dat moment anderhalve km noordelijker op Maatheide was, vond hem vrijwel direct en kon uiteindelijk voldoende kenmerken (o.a. 'kleine arend' – relatief lange, rechtafgesneden staart, ook in spreidstand - lichte vlekken op rug en lichte banen over schouders) vergaren, om de vogel als Dwergarend te determineren. Aangezien het een homologatiesoort betreft zal het BAHC zich hier nog over moeten buigen.

Rode Wouw

Werden in het voorjaar slechts 2 doortrekkende Rode Wouwen opgemerkt, het najaar werd met 11 waarnemingen (13 ex.) juist bijzonder goed. In september hield een ex. zich drie weken lang op in de omgeving van het Goordomein ten zuiden van De Wateringen.

Rode Wouw, 2 september, Goordomein Retie (Lex Peeters)

Alle waarnemingen van 2007 op een rijtje:

- 25-03 1 Maatreservaat *had hier de nacht doorgebracht en vertrok om 7.40u*
- 01-05 1 Maatheide *jagend van ZW naar NO*
- 02-09 t/m 22-09 1 Wateringen e.o. *pleisterend*
- 21-09 1 Netevallei Scheps
- 22-09 1 Maatheide *overtrekkend*
- 23-09 1 Maatheide *overtrekkend*
- 27-09 1 Maatheide *overtrekkend*
- 28-09 3 Maatheide *1 om 12.20, 2 om 15.40u (waarvan 1 samen met Ooievaar)*
- 28-09 1 De Most
- 29-09 1 Mol centrum *overtrekkend*
- 10-10 1 Maatheide *overtrekkend*
- 14-10 1 Scheps *om 17.15u thermiekend, en daarna afglijdend naar ZW*
- 22-10 1 Maatheide *overtrekkend*

Zwarte Wouw

Zwarte Wouw, Maatheide, 4 mei (Lex Peeters)

Het voorjaar van 2007 was goed voor maar liefst 10 waarnemingen:

- 12-04 1 Grote Zandput *overtrekkend*
- 15-04 1 Kristallijn *overtrekkend*

- 28-04 1 Maatheide *overtrekkend*
- 29-04 1 Maatheide *overtrekkend*
- 01-05 1 Maatheide *hoog opthermiekend*
- 04-05 1 Maatheide *half uur aanwezig, zowel jagend als zittend in een boom*
- 05-05 1 Kanunnikenblok Geel *naar zuidwest*
- 11-05 1 Grote Zandput *door anderen boven put Rauw weer opgepikt*
- 13-05 1 Grote Zandput *laag overvliegend*
- 14-05 1 De Vriesputten Kerkhoven

Bruine Kiekendief

De eerste Bruine Kiekendieven van het voorjaar kwamen op 28-03 over Kristallijn en Dekshoevevijver; het laatste ex. trok op 19-05 over Kristallijn. In totaal trokken er in het voorjaar 19 over de telpost. Daarnaast werd op 16 en 20 mei een jagend wijfje aangetroffen bij de Grote Zandput.

Op 16-06 trok 1 zwaargehavend wijfje alweer over Maatheide naar het zuidwesten. Ze zou daar de maanden erop door nog 45 soortgenoten gevolgd worden. De maxima waren 5 ex. op 26-09 en 8 op 28-09 en de laatste passant werd er gezien op 19-10. Ook op tal van andere lokaties in de regio werden in het najaar jagende of doortrekkende Bruine Kiekendieven gesignaleerd.

Bijzonder waren twee winterwaarnemingen:

- 18-11 1 Griesbroek *mannetje*
- 23-12 1 Grote Zandput *onv. of wijfje jagend*

Blauwe Kiekendief

In het winterseizoen beperkt de aanwezigheid van Blauwe Kiekendieven zich vooral tot het oostelijke deel van de regio, waar regelmatig jagende ex. werden opgemerkt boven Riebos, Maatheide en Blekerheide. In februari 2008 zou op Blekerheide de aanwezigheid van een slaapplek van de soort (4 ex.) worden vastgesteld. De laatste Blauwe Kiekendief van het voorjaar verscheen op 01-05 jagend boven de Morinelplevieren op Maatheide.

Op 16-06 werd een opvallend licht mannetje jagend opgemerkt boven de Riebosserheide. Dit ex. kon wat later worden opgepikt boven Maatheide en werd in de namiddag nog in Kasterlee Terlo gezien. De waarnemers konden niet volledig uitsluiten dat het een onv. mannetje Steppekiekendief betrof. In totaal trokken in 2007 15 ex. over Kristallijn/Maatheide, waarvan 11 in het najaar.

Grauwe Kiekendief

Man Grauwe Kiekendief, Maatheide, 24 augustus (Lex Peeters)

Drie waarnemingen, allen vanaf de telpost:

- 23-08 1 Maatheide *wijfje of onv., om 13.50u thermiekend samen met 2 Buizerden*
- 23-08 2 Maatheide *beide onv., rond 18.00u in actieve vlucht naar zuid*
- 24-08 1 Maatheide *adulte man, vanaf 10.15u jagend, daarna hoog naar zuid*

Steppekiekendief

Een zeer licht mannetje kiekendief dat zich op 16-06 jagend vanaf de Riebosscherheide, via de Maatheide naar Kasterlee bewoog werd als waarschijnlijke Blauwe gedetermineerd. Op grond van de zeer lichte kleur, de afwijkende periode en de determinatieproblematiek met betrekking tot onv. mannetjes van beide soorten bleef de vogel echter *Steppekiekendief verdacht*.

Meer zeker van z'n zaak was Michel Huysmans op 24-10 op Maatheide. Op basis van koptekening, vliegbeeld en borsttekening/kleur herkende hij een Steppekiekendief in een langsvliegende ringstaart. Helaas kon de eenmanswaarneming niet gedocumenteerd worden met foto's, waarmee het lot volledig in handen van BAHC is komen te liggen.

Buizerd

Een bel van 10 Buizerden op 20-02 en 19 ex. op 02-03 over Kristallijn duiden op vroege trekbewegingen van deze soort. Op 28-03 passeerden daar 28 ex. en in totaal zouden er in het voorjaar 86 ex. de trekters passeren.

Op 11-08 hingen boven Maatheide geregeld groepen plaatselijke Buizerden in de lucht: naar schatting waren er die dag 25 à 35 ex. in de directe omgeving ter plaatse. De najaarstrek kwam echter pas in de tweede helft van september echt op gang. In augustus werden 17 trekkende ex. geteld, in september 154, in oktober 446 en in november 6 (totaal 625). 05-10 werd met 82 ex. voor deze soort de topdag. De grootste bel (22 ex. bijeen) werd op 08-10 boven Maatheide gezien.

Broedkarakteristieken 2007:

Eerste legsel:	17-03
Gem. legselstart:	30-03
Gem. aantal pulli/nest:	2,5
Grootste aantal pulli:	4

Wespendief

Wespendieven kwamen in het voorjaar slechts mondjesmaat door. De eerste werd op 02-05 boven Maatheide gezien. Ook daarna bleef het steeds bij eenlingen en duo's. In de buurt van de Ronde Put, het Maatreservaat en Glasfabriek leek hun aanwezigheid op een bezet territorium te duiden en op 17-08 werd aan de Grote Zandput een vermoedelijk koppel met jong waargenomen.

Mogelijk tengevolge van een slecht wespenjaar kwam de terugtrek van Wespendieven al vroeg op gang. Op 18-06 schroefden 3 ex. hoog boven Maatheide, om vervolgens strak naar het zuiden door te steken. Op 22-06 kwam 1 zuidwaarts trekkend ex. over de Grote Zandput, op 22-07 trokken 2 ex. over Den Diel en op 31-07 1 ex. over Maatheide. In de eerste helft van augustus sudderde dat zo verder, met herhaaldelijk overtrekkende ex., maar soms ook vlinderende pleisteraars op diverse locaties.

Naar aanleiding van massale Wespendieventrek op 22-08 bij Nijmegen (NL) werden de dag erop de stellingen op Maatheide ingenomen. En niet tevergeefs! In totaal trokken er 144 ex. over, met tussen 15.00 en 16.30 uur in anderhalf uur tijd 106 ex. (35, 31, 13, 9, 8 en 2 x 5 ex.). Op 24-08 deden ze het vanaf 12.00u nog eens dunnetjes over, met groepjes van 10, 9, 3, 2 en 1 ex (totaal 25) en op 03-09 werd een groepje van 9 ex. waargenomen. Sterke trek van Wespendieven is in de lage landen een zeldzaam fenomeen, dat zeker niet jaarlijks wordt waargenomen en - voor zover bekend - nog niet eerder zo vroeg in het seizoen werd vastgesteld.

In totaal zouden in het najaar over Maatheide 224 trekkende ex. worden geteld. De laatste, een juv., passeerde er op 05-10.

Sperwer

In het voorjaar werden over de telpost Kristallijn/Maatheide 76 Sperwers geteld en in het najaar 251. De beste dag voor de soort was 28-09, met 27 ex.

Broedkarakteristieken 2007:

Eerste legsel:	17-04
Gem. legselstart:	27-04
Gem. aantal pulli/nest:	4,3
Grootste aantal pulli:	7

Havik

Op trek werden in het gehele (na)jaar 3 ex. over Maatheide waargenomen. Opmerkelijk, maar niet afwijkend, was een baltsend paartje op 28-12 boven de Ronde Put.

Broedkarakteristieken 2007:

Eerste legsel: 07-03
Gem. legselstart: 20-03
Gem. aantal pulli/nest: 2,8
Grootste aantal pulli: 4

Torenvalk

In totaal werden over Maatheide 48 trekkende ex. waargenomen, waarvan 38 in het najaar. Op 31 juli hingen boven Maatheide maar liefst 11 Torenvalken te bidden. Het betrof ongetwijfeld paartjes met uitgevlogen jongen, want het broedseizoen verliep positief.

Broedkarakteristieken 2007:

Eerste legsel: 28-03
Gem. legselstart: 12-04
Gem. aantal pulli/nest: 4,9
Grootste aantal pulli: 7

Roodpootvalk

Op 22-04 zag Eli Van Audenhove een zeer waarschijnlijke Roodpootvalk op Maatheide een Veldleeuwerik vangen. Op 25-04 was het daar alsnog prijs. Manu Vermeulen nam er een jagend mannetje waar.

Boomvalk

Pas op 23-04 passeerde over Kristallijn de eerste Boomvalk van het voorjaar. Boven Maatheide werden 30 trekkende ex. gesignaleerd: 5 in het voorjaar en 25 in het najaar, waarvan 15 ex. in september. Mark Van Mierlo zag op 14-10 nog een zeer laat onv. ex. op Maatheide.

Herhaaldelijke juni- en juli-waarnemingen van jagende exemplaren in de omgeving van de Ronde Put, het Zwart Kot, Den Diel, de Grote Zandput, het Maatreservaat en de Maatheide zouden voor die gebieden betrekking kunnen hebben op broedparen.

Broedkarakteristieken 2007:

Eerste legsel: 27-05
Gem. legselstart: 04-06
Gem. aantal pulli/nest: 2,3
Grootste aantal pulli: 3

Smelleken

Smelleken, Maatheide, 23 september (Lex Peeters)

In het voorjaar werden over Maatheide 10 trekkende Smellekens waargenomen, waarvan het laatste op 02-05. Op 24-08 passeerde daar weer het eerste ex. van het najaar. Er zouden er nog 57 volgen, met 10 ex. (+ 2 ter plaatse) op 28-09 als absolute climax. Maatheide is door het open terrein en de grote aantallen Graspiepers en Veldleeuweriken bijzonder aantrekkelijk voor Smellekens. Buiten de overtrekkende vogels was er tot ver in oktober dan ook nagenoeg doorlopend een pleisterend ex. aanwezig.

Elders in de regio werden slechts sporadisch Smellekens gezien. Een vrij late vogel werd op 05-11 bij De Wilders opgemerkt en enkele waarnemingen in november en december bij de Riebos duidt daar wellicht op overwinteren. Gezien de daar aanwezige concentraties zangvogels zou dat daar ook niet zo verwonderlijk zijn.

Slechtvalk

Het Slechtvalkenkoppel van de Electrabel-centrale in Mol-Donk manifesteerde zich vanaf half februari steeds nadrukkelijker en werd op 24-02 baltzend waargenomen. Het paartje bracht dit jaar 4 jongen (3 man, 1 vr.) groot. Op 25-04 kregen ze een kleurring rond hun poot. Om de kroost te kunnen voeden werd de zandplaat bij de Grote Zandput, getuige regelmatige waarnemingen daar, een steeds belangrijkere jachtplaats. Dat het echte standvogels zijn maken de waarnemingen van een jagend ex. op 11-11 bij Sas 6 Mol-Donk en een rustend ex. op 23-12 op de schouw duidelijk.

Slechtvalkpulli, Mol-Donk, 25 april (Jos van Kerckhoven)

Waarnemingen van een baltzend wijfje en een mannetje met prooi op 18-04 op Maatheide lijken op zich te staan, hoewel Dirk Meeus op 06-06 een ad. mannetje een kwartier lang zag jagen boven Balen Heidehuizen. Nadien verdween dit ex richting Keiheuvel/De Most. Voor nieuwe vestigingsmogelijkheden is alvast gezorgd: een nestkast werd bevestigd aan de Sibelco zandsilo's aan de Kanaalplas. In het najaar werden 15 trekkende Slechtvalken over Maatheide opgemerkt, waaronder 3 op 13-10. Op 21-10 bevond zich op Maatheide een ad. ex. met kenmerken van een Toendraslechtvalk (formaat als Buizerd, zeer witte, nagenoeg ongebandeerde borst), maar helaas is deze ondersoort in 't veld niet met zekerheid determineerbaar.

Kwartel

Kwartels werden dit jaar uitsluitend, na het broedseizoen, op Maatheide waargenomen. Op 26-08 liet zich daar een ex. opstoten, op 28-08 liepen 3 ex. over het oostelijke deel over de vlakte en op 02-09 vloog een groepje van 5 ex. op van de zuidflank van het saneringsdepot.

Fazant

Deze exoot wordt in bepaalde delen van de regio nog op grote schaal voor de jacht uitgezet en bijgevoerd.

Patrijs

Patrijzen zijn in de regio zeer schaars geworden. De soort werd uitsluitend nog waargenomen in de buurt van Schoonbroek/Obroek (Retie) en Prinsenpark, op Den Driehoek bij Umicore in Wezel, op Maatheide.

Patrijs, Maatheide, 18 april (Lex Peeters)

Op Maatheide, waar drie koppeltjes baltsten en succesvol werd gebroed, formeerde zich in het najaar een mooie groep van 14 ex., maar in november was die door jacht alweer uitgedund tot 8. Tegenstrijdig dat jagers een kwetsbare populatie van zo'n populaire jachtsoort niet de kans gunnen zich te versterken.

Waterral

Waterrallen zijn in de regio geen zeldzaamheid meer. In alle geschikte biotopen is de soort jaarrond present. De totale broedpopulatie zal vele tientallen paren omvatten, al krijgen we daar door het teruggetrokken levenswijze maar weinig van mee.

Aan de regionale plassen werden in nov./dec. opgemerkt:

09/11-11:	6
16/18-11:	17
14/16-12:	7
23/25-12:	4

Porseleinhoen

Op 20-04 verdween een kleine ralachtige aan de put van Rauw te vlug in de vegetatie om met zekerheid als Porseleinhoen gedetermineerd te kunnen worden. Latere bezoeken, ook met geluid, leverden helaas niets op. Op 06-09 werd een dood ex. aangetroffen in Scheps. Deze bleek geslagen te zijn door een roofvogel, vermoedelijk een Havik.

Waterhoen

Aan de regionale plassen werden in nov./dec. geteld:

09/11-11:	76
16/18-11:	150
14/16-12:	79
23/25-12:	82

Meerkoet

Op de regionale plassen werden in nov./dec. geteld:

09/11-11:	1184
16/18-11:	1216
14/16-12:	1210
23/25-12:	748

De grootste concentratie vormde zich op de grote plas van de Lommelse Sahara. Daar werden in de winter 2007/2008 tot 350 ex. waargenomen. Rond de Miramar bleven de aantallen met 100 – 200 ex. fors beneden het 'langjarig gemiddelde'.

Kraanvogel

Kraanvogels, Grote Zandput, 2 april (Eddy Vaes)

2007 werd met tien waarnemingen een 'kranig jaar':

- 26-03 7 Kristallijn *ploeterend tegen de harde wind in naar NO*
- 28-03 26 Geel-Bel *dezelfde vogels cirkelden 's avonds boven Braekeleer Arendonk*
- 28-03 34 Maatheide *overtrekkend*
- 01-04 70 Wezel *over zuiderring Wezel naar W*
- 02-04 39 Grote Zandput *'s ochtends pleisterend op zandplaat: 1 ex. met Duitse kleurring*
- 02-04 1 Riebos *fouragerend*
- 02-04 4 Riebos *reeds aanwezige ex. kreeg gezelschap van 2 ad. + 1 juv.*
- 06-05 5? Balendijk *mogelijk deze soort, te grote afstand voor zekere determinatie*
- 19-10 50+ De Most *1 groep gehoord, 2 groepen (tezamen circa 50) om 16.00u naar ZW*
- 06-11 10 Maatheide *hoog naar NW*
- 15-12 20 Balen *om 10.00u overtrekkend*

Gekleurringde 'Duitse' Kraanvogel, Grote Zandput (Eddy Vaes)

Scholekster

De eerste Scholekster verscheen op 09-02 aan put Vercammen in Mol-Donk, waar zich op 25-02 al 22 ex. hadden verzameld. De grootste concentratie Scholeksters ontstond ook daar, met 52 ex. op 02-03 als maximum. Naast de diverse broedpaartjes in het agrarisch gebied vestigden zich ook weer enkele paren aan de zandputten.

Vrij uniek was de winterwaarneming van een ex. dat van 04 t/m 09-12 aan de grote baggerput van Maatheide verbleef.

Kluut

Kluten op trek wisten het merengebied in 2007 weer voor kortstondige tussenstops te waarderen. Vooral de Grote Zandput viel in de smaak.

Kluten, Grote Zandput, 16 april (Lex Peeters)

- 14-03	1	Grote Zandput	<i>pleisterend</i>
- 16-03	10	Grote Zandput	<i>vielen 's ochtends in</i>
- 10-04	4	Grote Zandput	<i>pleisterend</i>
- 17-04	5	Grote Zandput	<i>pleisterend</i>
- 20-04	2	Maatheide	<i>aan de grote baggerput</i>
- 25-04	1	Grote Zandput	<i>pleisterend</i>
- 10-05	1	Grote Zandput	<i>pleisterend</i>
- 11-05	2	Grote Zandput	<i>pleisterend</i>
- 12-06	1	Kristallijn	<i>vertrok na korte poetspauze naar west</i>
- 04-08	7	Grote Zandput	<i>allen adulte ex.</i>
- 04-09	1	Maatheide	<i>overtrekkend</i>

Bontbekplevier

Bontbekplevier, Kristallijn, 22 september (Lex Peeters)

Een Bontbekplevier vloog op 15-02 roepend rond bij put Vercammen. Winterwaarnemingen zijn in het binnenland extreem.

De eerste voorjaarstrekker vloog op 30-03 over de Grote Zandput. Daar zou de soort in het voor- en najaar veelvuldig en in wisselend aantal aanwezig zijn. De grootste groepen waren 13 ex. op 09-05, 18 op 10-05, 10 op 21-08 en 23 op 03-10. Verder verbleven herhaaldelijk ex. bij put Vercammen, aan de Kristallijn en aan de grote baggerput van maatheide.

Over telpost Kristallijn/Maatheide werden in 2007 23 overtrekkende ex. geteld.

Kleine Plevier

De eerste Kleine Plevier van 2007 werd op 25-03 waargenomen bij Kristallijn. In de dagen en weken erna zouden daar in totaal 22 ex. overtrekken. Merkwaardigerwijs werd in het najaar geen enkele trekkende Kleine Plevier over de telpost waargenomen.

Kleine Plevieren bezetten territoria in de meeste biotopen met zand en water, en dat zijn er nogal wat in de regio. Broedgevallen werden onder meer vastgesteld bij put Vercammen (minimaal 1), natuurontwikkeling Ronde Put (1), De Pinken (1 a 2), Grote Zandput (6 - 8), Kristallijn (4), Maatheide (11), Glasfabriek (2), Sahara (1) en waarschijnlijk de Grote Kievit. Een schatting van het actuele aantal broedparen in de regio komt tussen de 30 en de 40 uit.

Zilverplevier

Twaalf waarnemingen van in totaal 66 ex.:

- 09-05 1 Grote Zandput *kort ter plaatse*
- 11-05 8 Grote Zandput *kort ter plaatse*
- 12-05 34 Grote Zandput *4 kort ter plaatse; groep van circa 30 overtrekkend*
- 14-05 1 Grote Zandput *ad. zomerkleed, ter plaatse*
- 28-05 1 Maatheide *overtrekkend naar NO*
- 11-08 1 Maatheide *ad. zomerkleed, overtrekkend*
- 09-09 1 Maatheide *overtrekkend*
- 03-10 2 Maatheide *overtrekkend*
- 03-10 12 Grote Zandput *invallend door zwaar regenfront*
- 07-10 2 Maatheide *overtrekkend*
- 15-10 1 Maatheide *overtrekkend*
- 19-10 2 Maatheide *1 luidroepend ex. trok een ander aan; trokken samen door*

Morinelplevier

Morinelplevieren, Maatheide, 2 mei (Toon Jansen)

Op 01-05 passeerde een luidroepende Morinelplevier de trektellers op Maatheide. De vogel viel in het oostelijke deel van het terrein in en bleek wat later in gezelschap te zijn van twee soortgenoten. Dit versterkt het vermoeden van Lex Peeters en Nico Venema dat zij al vier dagen eerder, op 28 april, in die hoek 2 ex. zagen opvliegen en opnieuw invallen. De grote afstand en korte waarneemtijd speelden hen toen echter parten.

Op 02-05 bleek het trio vertrokken, maar in de loop van de ochtend arriveerde een vers groepje van 8 ex in zomerkleed. De prachtige vogels, die zich van de vele omstanders maar weinig aantrokken, zouden tot circa 14.00u blijven.

Een eenzame Morinelplevier leek op 26-08 op Maatheide in te vallen en op 28-09 trok daar om 13.30u nog een roepend ex. over. De enige waarneming van een ander gebied kwam van de Ronde Put, waar op 23-09 een overvliegend ex. werd gezien.

Goudplevier

Tegen alle statistieken in werden in de regio minder vaak Goudplevieren waargenomen dan Zilverplevieren. Bij gebrek aan grote arealen geschikt landbouwgebied komen ze hier zelden aan de grond, waardoor ze veelal ongezien zullen passeren.

De waarnemingen van 2007 op een rijtje:

- 10-02	6	Ter Moeren Arendonk	<i>ter plaatse in groep Kieviten</i>
- 18-03	4	Kristallijn	<i>overtrekkend</i>
- 28-09	1	Maatheide	<i>overtrekkend</i>
- 03-10	10	Maatheide	<i>overtrekkend</i>
- 10-10	3	Schansput	<i>overtrekkend naar west</i>
- 19-10	11	Maatheide	<i>in dichte mist laag naar zuid</i>
- 20-10	1	Maatheide	<i>overtrekkend</i>
- 04-11	70	Familiestrand	<i>overtrekkend naar ZW</i>
- 13-12	1	Goorke Arendonk	

Kievit

Het aantal Kieviten aan de Grote Zandput bereikte rond 03-02 een maximum, toen 2250 ex. werden geteld. De Grote Kievit in Retie deed al vroeg in het 'najaar' z'n naam eer aan. Op 13-07 hadden zich daar al 240 ex. verzameld; drie dagen later was die groep gegroeid tot 355 ex. Op 30-09 telde de concentratie aan de Grote Zandput alweer 1150 ex. en zaten er minimaal 410 aan de Grote Kievit. Een groep van meer dan 1.000 ex. hield zich op 08-12 op bij Schoonbroek.

In totaal turfden de trektellers over Kristallijn/Maatheide 3375 ex. (goed voor een negende plaats in de top 10). De beste dag werd 28-09 met 324 overtrekkende ex.

Het verdient aanbeveling om de aantallen broedparen in het agrarisch gebied de komende jaren kritisch te volgen. Na onder meer Grutto en Veldleeuwrik lijkt dit het nieuwe zorgenkindje van het platteland te worden. De aantallen lopen dramatisch terug.

Kanoet

Kanoet, Kristallijn, 3 oktober (Lex Peeters)

Tien waarnemingen, waarvan de meeste (en voor de regio unieke aantallen) tijdens de sterke strandlopertrek, die zich van 07 t/m 13-05 voltrok. Bijzonder is ook het pleisterende ex. begin oktober aan Kristallijn. In het binnenland zijn (late) najaarswaarnemingen zeer schaars.

- 07-05	10+	Grote Zandput	<i>10 – 15 ter plaatse</i>
- 09-05	10	Grote Zandput	<i>andere groep dan de dag ervoor</i>
- 09 t/m	10-05	5 Kristallijn	<i>ter plaatse</i>
- 10-05	18	Grote Zandput	<i>kort ter plaatse</i>
- 11-05	1	Grote Zandput	<i>kort ter plaatse</i>
- 11-05	1	put Vercammen	<i>ter plaatse</i>
- 12-05	1	Grote Zandput	<i>ter plaatse</i>
- 13-05	3	Grote Zandput	<i>ter plaatse</i>
- 05-09	1	Grote Zandput	<i>winterkleed, ter plaatse</i>
- 01 t/m	06-10	1 Kristallijn	<i>winterkleed, ter plaatse</i>

Drieteenstrandloper

Ook Drieteenstrandlopers deden tijdens het steltloperfestijn in mei een duit 'n 't zakje:

- 05-05 1 Grote Zandput *ter plaatse*
- 10-05 1 Grote Zandput *kort ter plaatse*
- 11-05 7 Grote Zandput *kort ter plaatse*
- 12-05 4 Grote Zandput *ter plaatse*
- 12-05 5 grote baggerput Maatheide *ter plaatse*
- 13-05 4 grote baggerput Maatheide *ter plaatse*
- 13-05 1 Grote Zandput *ter plaatse*
- 14-05 3 grote baggerput Maatheide *ter plaatse*
- 15-05 1 Grote Zandput *ter plaatse*

Paarse Strandloper

Net buiten de regio, maar te uniek om hier onvermeld te blijven: van 15 tot en met 22-11 fourageerde een Paarse Strandloper ter hoogte van het kerkhof van Oevel (deelgemeente van Westerlo) op de betonnen rand van het Albertkanaal. De Kempense birders keken reikhalzend uit naar het moment waarop de strandloper de gemeentegrens van Geel zou passeren, maar zover zou het niet komen.

Steenloper

Tijdens de sterke steltloper trek half mei deden ook 2 Steenlopers de zandplaat bij de Grote Zandput aan (10 en 11-05). Heel speciaal waren 3 solitaire ex. die op 09-09 in de loop van de voormiddag volop roepend Maatheide passeerden. Wellicht een van deze vogels werd 's middags pleisterend aan de Grote Zandput aangetroffen.

Bonte Strandloper

De eerste Bonte Strandloper van 2007, een ex. in winterkleed, viel op 02-03 in bij Kristallijn. De soort werd in het zomerseizoen weer herhaaldelijk in de regio waargenomen, met name op de zandplaat van de Grote Zandput, aan Kristallijn en aan de grote baggerput van Maatheide. De grootste groepen betrof 18 ex. op 09-05, 21 op 10-05, 20 op 06-08 en 22 op 03-10, telkens aan de Grote Zandput.

In totaal werden 22 overtrekkende ex. over telpost Kristallijn/Maatheide waargenomen, waarvan 20 in het najaar en nooit meer dan 3 ex. bijeen. We verzamelden drie novemberwaarnemingen:

- 04-11 2 Maatheide *overtrekkend*
- 06-11 1 Grote Zandput *pleisterend*
- 10-11 2 Grote Zandput *pleisterend*

Krombekstrandloper

Krombekstrandlopers + Tureluur, Kristallijn, 11 mei (Werner Langhmans)

In 2007 elf waarnemingen die betrekking hebben op tenminste 19 verschillende ex.:

- 10-05 1 Grote Zandput *kort ter plaatse*
- 11-05 4 Kristallijn *ter plaatse*
- 12-05 2 Kristallijn *ter plaatse*

- 13-05 2 Grote Zandput *ter plaatse*
- 04-08 1 Maatheide *overgangskleed, viel in onv.*
- 07 t/m 09-09 2 Grote Zandput *overtrekkend*
- 14-09 2 Maatheide *overtrekkend*
- 15-09 3 Maatheide *ter plaatse*
- 15-09 2 Kristallijn *ter plaatse*
- 18-09 4 Kristallijn *pleisterend*
- 03-10 2 Grote Zandput

Temmincks Strandloper

In 2007 acht waarnemingen van in totaal 13 ex.:

- 30-04 1 Grote Zandput *ter plaatse*
- 05-05 2 Maatheide *vielen in, maar trokken na een poetsbeurt verder*
- 11-05 2 Grote Zandput *kort ter plaatse*
- 13-05 1 Grote Zandput *ter plaatse*
- 20-05 1 Grote Zandput *ter plaatse*
- 21 t/m 26-08 1 Grote Zandput *ter plaatse*
- 04-09 4 Grote Zandput *ter plaatse*
- 11-09 1 Grote Zandput *ter plaatse*

Kleine Strandloper

Kleine Strandloper, Kristallijn, 3 oktober (Lex Peeters)

Mede dankzij de sterke strandloper trek medio mei kwamen we in 2007 tot een unieke reeks van zestien Kleine Strandloper-waarnemingen, voornamelijk van de Grote Zandput en meestal in klein aantal. Omdat dit geen jaarlijks fenomeen is worden ze hieronder allen vermeld:

- 09-05 2 Grote Zandput *kort ter plaatse*
- 10-05 3 Grote Zandput *kort ter plaatse*
- 11-05 10 Grote Zandput *kort ter plaatse*
- 12 t/m 13-05 1 Grote Zandput *ter plaatse*
- 25-07 2 Grote Zandput *ter plaatse*
- 21-08 1 Grote Zandput *ter plaatse*
- 23-08 1 Kristallijn *ter plaatse*
- 25 t/m 26-08 2 Grote Zandput *ter plaatse*
- 04 t/m 11-09 2 Grote Zandput *ter plaatse*
- 09-09 2 Maatheide *overtrekkend*
- 15 t/m 18-09 2 Kristallijn *ter plaatse*
- 15-09 1 Maatheide *overtrekkend*
- 19-09 4 Grote Zandput *ter plaatse*
- 30-09 2 Grote Zandput *ter plaatse*

- 03-10 4 Kristallijn *ter plaatse*
- 03-10 3 Grote Zandput *ter plaatse*

Op 26-07 nam Luc Damen op de zandplaat van de Grote Zandput een groep van 29 waarschijnlijke Kleine Strandlopers waar. Op basis van de omschrijvingen konden andere strandlopers feitelijk worden uitgesloten. Indien het inderdaad deze soort betrof, was het (voor zover bekend) veruit de grootste groep die ooit in de regio werd aangetroffen.

Bosruiter

Bij gebrek aan geschikte biotopen is de Bosruiter in onze streek een vrij ongewone verschijning. De meeste waarnemingen van 2007 hebben betrekking op Kristallijn en de Grote Kievit, waar maximaal 4 ex. werden gezien. Daarnaast werden pleisterende Bosruiters aangetroffen aan de Ronde Put (1 op 22-04), de Grote Zandput (1 van 23 t/m 26-04), Maatheide (1 op 28-04 en daar voorts 9 ex. overtrekkend, waarvan 5 op 14-08) en 't Goorke in Arendonk (2 op 05-05). De laatste 2 ex. vlogen op 04-09 over de telpost.

Witgat

Overwinterende Witgatjes zoeken in de regio vooral de afgelaten vijvers op. Zowel aan de viskweekvijvers Bankei in Wezel (op 18-11), aan de vijvers van het Familiestrand (op 03-03) als op de Wurft (10-11) betrof het maximale aantal 10 ex.. Verder overwinterden 2 -3 ex. aan Kristallijn.

Over telpost Kristallijn/Maatheide werden 21 overtrekkende ex. geteld, waarvan 18 in het voorjaar. Tijdens de trek duiken op uiteenlopende plaatsen kleine aantallen pleisteraars op.

Oeverloper

De eerste (vroeg) Oeverloper van 2007 werd op 27-03 gedetermineerd aan de Grote Kievit. Over Maatheide werden in totaal 15 ex. geteld, met 5 ex. op 03-05 als maximum. Rond de grote baggerput werden daar maximaal 11 ex. waargenomen (25-07) en de laatste Oeverloper van het jaar was er op 30-09 aanwezig. Voorts is een juni-waarneming vermeldenswaardig: op 03-06 1 ex. bij Grote Kievit.

Tureluur

Groep van 15 Tureluurs, Put Rauw, 18 juli (Lex Peeters)

De eerste Tureluur van 2007 werd op 03-03 aangetroffen nabij De Ronde Put. De meeste voorjaarswaarnemingen, over het algemeen kleine aantallen, dateren echter van april en mei, waarbij de soort als pleisteraar voornamelijk werd aangetroffen aan de Grote Kievit, de Grote Zandput en het Kristallijn. Een mooie groep van 15 Tureluurs streek op 18-07 neer in het reservaatgedeelte van Put Rauw. In de eerste helft van augustus werden nog slechts twee waarnemingen verricht en de laatste 2 ex. verbleven op 11-09 aan de Grote Zandput. Dit beeld komt overeen met elders in het binnenland.

Waarnemingen na half augustus worden steeds schaarser.

Over telpost Kristallijn/Maatheide werden in totaal 24 ex. op trek waargenomen, met 5 ex. op 11-04 als hoogste aantal.

Zwarte Ruiter

Bizar was de winterwaarneming van een Zwarte Ruiter, die op 09-02 luidroepend over de grote baggerput van Maatheide vloog. Hoewel de soort in de kuststreken in klein aantal overwintert, wordt die in het binnenland nagenoeg uitsluitend tijdens de trek waargenomen. De eerste 'voorjaars-Zwarte Ruiter' werd genoteerd op 07-04 aan de Ronde Put in Postel.

De meeste waarnemingen werden verricht op de meest aantrekkelijke ruitersplek in de regio, de Grote Kievit in Retie. Over Maatheide passeerden in 2007 5 solitaire ex. op trek. Daarbuiten bleven de waarnemingen in de regio beperkt tot een 'handjevol'. Het handelde dan steeds om hooguit enkele ex.

Groenpootruiter

Groenpootruiter, april, Grote Kievit (Jelle van de Veire)

In de regio wordt de algemene Groenpootruiter door het ontbreken van slikrijke biotopen relatief weinig gezien. In de trekperiode waren regelmatig ex. aanwezig bij de Grote Kievit, in het Buitengoor, aan Kristallijn en in het natuurontwikkelingsgebied bij de Ronde Put. Verder waren de Grote Zandput en Maatheide redelijk in trek, hoewel hun aanwezigheid daar (bij gebrek aan voedsel?) steeds van korte duur was. Uitgerekend die twee locaties leverden wel de grootste groepen op:

- 10-04 15 Maatheide *aan de oostzijde van de grote baggerput; vertrokken na enige tijd*
- 23-05 15 Grote Zandput *opvallend grote groep, zo laat in het seizoen*

Over de bemande telpost Kristallijn/Maatheide trokken in totaal 36 ex., met 12 ex. op 03-05 als maximum.

Grutto

De enige plekken waar in 2007 nog groepjes Grutto's werden gezien waren de Grote Kievit (met slechts 17 ex. op 12-03 als hoogste aantal) en Dekshoevevijver, waartussen de vogels pendelen. Na het broedseizoen werden bij de Grote Kievit 15 ex. op 05-06 en 11 op 16-06 geteld. In de buurt van de Ronde Put hield zich een broedverdacht paartje op. Het is niet duidelijk geworden hoe het elders in de regio met de Grutto als broedvogel was gesteld, maar dat de toekomst er zeer triest uitziet is een feit.

Rosse Grutto

Een Rosse Grutto zocht op 28-04 een plek om in te vallen langs de grote baggerput van Maatheide, maar trok uiteindelijk door. Op 08-05 bevond zich 1 ex. aan Kristallijn.

Wulp

Op Maatheide waren in 2007 3 territoriale koppels aanwezig. Afgeleid van het aanwezige groepje in het najaar (8 ex.) zorgden zij daar waarschijnlijk voor nageslacht, maar er werd ook een schedel van een dood ex. gevonden. Daarnaast waren in elk geval territoria bezet bij De Riebos (1), op de afgesloten heide aan de Stortplas (1), in de omgeving van de Ronde Put (1) en bij Scheps (2-3).

Voor plaatselijke begrippen is een groep van 14 Wulpen op 30-03 bij de Grote Zandput vermeldenswaardig. Vanaf telpost Kristallijn/Maatheide werden in totaal niet meer dan 19 ex. op trek waargenomen. 5 ex. op 24-08 was daar het grootste groepje.

Regenwulp

De Regenwulpentrek kwam pas in de 2de decade van april op gang: op 11-04 werd het eerste ex over Kristallijn waargenomen en vlogen 19 ex. over De Most. Grotere rustende groepen werden geteld op 13-04 (15 ex.) aan de Grote Kievit, op 17-04 (20 ex.) aan de Grote Zandput en op 28-04 (54 ex.), 29-04 (25 ex.) en 30-04 (22 ex.) op een akker aan De Grote Kievit, waar in het voorjaar weer langere tijd Regenwulpen pleisterden. Op 15 april trokken 10 ex. over Kristallijn en op 14-05 werden bij De Vriesputten in Kerkhoven de laatste twee Regenwulpen van het voorjaar waargenomen. Voorts werden verschillende losse waarnemingen van solitaire ex. of kleine groepjes gemeld.

Het najaar leverde slechts drie waarnemingen op: op 17-07 verbleef 1 ex. aan de Grote Zandput, op 31-07 trokken 7 ex. over Maatheide en op 07- en 08-08 vielen 's avonds resp. 3 en 4 ex. in op de zandplaat van de Grote Zandput.

Houtsnip

Hoewel Houtsnippen maar weinig worden opgemerkt mag worden aangenomen dat de soort in de regio jaarrond niet zeldzaam zal zijn. Elke opgestoten Houtsnip (en daar kwamen behoorlijk wat meldingen van binnen) betreft immers een toevalstreffer en maar weinigen nemen de moeite om in het voorjaar territoria te gaan lokaliseren. De streek biedt echter zowel voor broedende als voor overwinterende Houtsnippen veel (steeds meer) geschikt biotoop. De soort lijkt de laatste jaren bovendien van nieuwe bosbouwmethodes te profiteren.

Territoriale avondvluchten werden in elk geval opgemerkt tussen Sas 1 Lommel en Sas 3 Mol (2) en langs 't Zwart Kot. Op 19-12 werden in De Meren te Meerhout-Zittaart, op een ruig biezenperceel met veel bramen en wilgen, minimaal 8 Houtsnippen opgestoten.

Watersnip

Watersnip, Kattestaart, maart (Jelle van de Veire)

Watersnippen zijn in de regio, zowel tijdens de doortrek als in de winter, wijdverspreid aanwezig. De hoogste dichtheden werden vastgesteld bij Dekshoevevijver, waar de aantallen in het voorjaar, direct na het maaien van het riet op de dijkjes, snel opliep: tot meer dan 50 ex. op 10-03. Andere goede Watersnipplekken bleken De Most (o.a. 23 ex. op 05-09) en de Grote Kievit (o.a. 35 ex. op 16-12). In totaal werden over telpost Kristallijn/Maatheide slechts 16 trekkende ex. opgemerkt. In het natuurontwikkelingsdeel van Scheps was in 2007 een territoriaal paartje present.

Bokje

Wat voor Hout- en Watersnip opgaat, geldt voor Bokjes in het kwadraat: deze soort vliegt pas op wanneer je er bijna bovenop staat, dus bieden de waarnemingen geen zicht op de werkelijke status. Wel werd duidelijk dat De Most veruit de grootste kans biedt om Bokjes te zien te krijgen. Manu Vermeulen deed er zeven waarnemingen, met 4 op 22-03 als hoogste aantal en 2 op 14-05 als late voorjaarsdatum; 1 ex. op

05-09 was dan weer behoorlijk vroeg.

Andere plekken waar meerdere keren Bokjes werden opgestoten zijn de vochtige heide aan de zuidzijde van de Grote Zandput en de natte zuidoosthoek van Maatheide.

Grauwe Franjepoot

Soms heeft een vogelaar wat geluk nodig: op 19-05 zagen Nico Venema en Lex Peeters tijdens hun lunch aan het haventje van de Kanaalplas een Grauwe Franjepoot passeren. De vogel kwam uit westelijke richting laag over het water aanvliegen en verdween zigzaggend in de oosthoek van het meer. Aangezien het een homologatiesoort betreft zal BAHC zich nog over deze waarneming moeten buigen.

Kemphaan

Zoals de sterke afname van de Nederlandse broedpopulaties van Grutto en Tureluur z'n weerslag vindt in het sterk slinkende aantal doortrekkers in de regio, geldt dat ook voor de Kemphaan. De waarnemingen illustreren hoe beroerd het anno 2007 is gesteld met deze soort, die eens een heel vertrouwde doortrekker was.

De eerste twee ex. trokken op 01-04 over Kristallijn. Op 07-04 pleisterde een wijffe bij Prinsenpark en van 02 tot en met 30-04 waren regelmatig 1 a 2 ex. aanwezig aan 't Kristallijn en de Grote Zandput. In de eerste week van mei verbleef een vrouwtje met een opvallende oogring op de Grote Kievit en van 03 t/m 05-05 hield een mannetje zich op de zandplaat van de Grote Zandput op.

Uit het najaar zijn zelfs maar twee waarnemingen bekend:

- 16-07 1 Grote Kievit   *man, pleisterend*
- 19-08 1 Grote Zandput   *pleisterend*

Jager spec. (Kleine of Kleinste)

Op 24-09 werd op de akkers rond de Hogeschool in Geel een Jager aangetroffen. De beschrijving die van de vogel werd gemaakt past zowel bij Kleine als Kleinste, zodat de determinatie helaas niet sluitend kon worden gemaakt. De vogel vloog regelmatig op, keerde aanvankelijk steeds naar dezelfde plek terug, maar is uiteindelijk vertrokken.

Middelste Jager

Adulte zomer Middelste Jager, Maatheide, 11 mei (Lex Peeters)

In de stormachtige wind van 11-05 zag Lex Peeters aan de grote baggerput van Maatheide een adulte zomerkleed Middelste Jager voor zich opduiken. De prachtige vogel, compleet met 'schoenlepels' in de staart, nam zelfs korte tijd plaats op het water, op nog geen 50 meter afstand. Na een oriënterende vlucht over de plas verdween hij wat later in westelijke richting.

Kokmeeuw

In de de kolonie bij Glasfabriek broedden naar schatting meer dan 500 paren Kokmeeuw. 868 pulli en 6 adulten werden er geringd.

Aantalverloop op de slaapplaats:

09-02:	Maatheide:	10.700
20-02:	Maatheide:	20.500
03-03:	Maatheide:	17.100
20-03:	Maatheide:	7.700
04-04:	Maatheide:	5.560
10-04:	Maatheide:	2.260
16-04:	Maatheide:	75
23-04:	Maatheide:	3
05-05:	Maatheide:	0
23-05:	Maatheide:	360
22-10:	Maatheide:	2.700
14-11:	Maatheide:	5.380

Rond half december splitste de slaapplaats (mogelijk onder invloed van twee vorstperiodes) en werd tot in het nieuwe jaar ook op Grote Zandput overnacht.

In de winter van 1981/1982 volgde Dirk Draulans de slaapplaats van meeuwen, die destijds gevestigd was aan de Grote Zandput. De voorjaarspiek viel toen voor de Kokmeeuw op 08-03-1982 met 13.700 ex. Op 03-04 telde hij toen nog slechts 300 ex.

Uiteraard houdt de snelle afname in maart verband met de terugkeer naar de broedkolonies.

Stormmeeuw

Bij de meeuwenkolonie van Glasfabriek waren in het gehele broedseizoen 2 tot 3 paren Stormmeeuw aanwezig. Ze waren er voornamelijk te vinden op de dikke wand van de kolenopslag en maakten zich door hun alertheid en veelvuldig alarmeren broedverdacht. Op 29-05 lukte het vanaf de spoordijk om daarop een ex. in broedhouding te vinden, zodat het zeer aannemelijk is dat de soort er tot broeden zal zijn gekomen.

Aantalverloop op de slaapplaats:

09-02:	Maatheide:	7.400
20-02:	Maatheide:	4.100
03-03:	Maatheide:	1.230
20-03:	Maatheide:	930
04-04:	Maatheide:	420
10-04:	Maatheide:	65
16-04:	Maatheide:	0
23-04:	Maatheide:	2
05-05:	Maatheide:	0
23-05:	Maatheide:	0
22-10:	Maatheide:	+
14-11:	Maatheide:	930

enkele tientallen

Rond half december splitste de slaapplaats (mogelijk onder invloed van twee vorstperiodes) en werd tot in het nieuwe jaar ook op Grote Zandput overnacht.

Dirk Draulans volgde de slaapplaats van meeuwen, destijds gevestigd aan de Grote Zandput, in de winter van 1981/1982. De voorjaarspiek viel toen voor de Stormmeeuw op 08-03-1982 met 400 ex. De soort is in het binnenland ondertussen zeer sterk toegenomen en fourageert daar voornamelijk in agrarische gebied. Intensieve landbouw met zware bemesting ligt als verklaring voor de hand.

Zwartkopmeeuw

Na twee winterwaarnemingen (op 09-02 1 ad. winter en op 20-02 1 onv. op Maatheide) verschenen in maart in toenemende mate Zwartkopmeeuwen in de regio. Hoofdzakelijk nog solitaire adulten. Door op 03-03 bij de meeuwenlaapplaats van Maatheide te posten werd duidelijk dat het er bij elkaar toch al minimaal 11 (9 ad. + 2 2de kalenderjaar) waren.

Op 23-03 hielden zich de eerste 2 ad. ex. op in de Kokmeeuwenkolonie bij Glasfabriek. Op 20-04 werden daar 34 ex. geteld, waaronder verschillende ex. met witte kleurringen (Belgische herkomst). Op 04-05 werden in de kolonie 29 ex. aangetroffen, waaronder 2 2de kj en 8 3de kj vogels. Vijf ex. bevonden zich die avond zichtbaar op het nest. Op 11-05 waren het er minimaal 35, op 26-05 38 en op 12-06 minstens 32, waaronder 4 met een witte (Belgische) en 1 met een groene (Duitse of Franse) kleurring.

Adulte Zwartkopmeeuw wordt bij Glasfabriek geringd (Karel van Endert)

Ringwerk van Werkgroep 4 Noord-Limburg en Zwartkopmeeuwonderzoeker Renaud Flamant verschafte ons uiteindelijk inzicht in het aantal broedparen. Zij troffen 15 nesten aan, waarvan er uiteindelijk één door zware regenval zou worden weggespoeld. 26 pulli en 11 adulten werden van kleurringen voorzien.

De aanwezigheid van Zwartkopmeeuwen in de Kokmeeuwkolonie bij Glasfabriek leidde in de periode maart tot en met juni in de regio tot veel losse waarnemingen van de soort, zodat we die in dit overzicht buiten beschouwing laten. Over Kristallijn/Maatheide werden 77 overtrekkende ex. waargenomen. Het zwaartepunt lag met 60 ex. nadrukkelijk in april, met op 15-04 in korte tijd maar liefst 31 adulte ex. die Kristallijn van west naar oost passeerden. Deze opvallende instroom van Zwartkopmeeuwen werd die dag op meerdere binnenlandse telposten vastgesteld. Op 23-04 telde Lex Peeters 's avonds in de kolonie van Glasfabriek maar liefst 87 Zwartkopmeeuwen, met naast de circa 30 broedvogels dus veel passanten die er kwamen slapen.

Minimaal 13 jaar oude, gekleurringde Zwartkopmeeuw, Glasfabriek (Lex Peeters)

Na het broedseizoen vertrekken Zwartkopmeeuwen vrijwel onmiddellijk naar zee en worden dan in de regio een vrij ongewone verschijning. Het zijn dan overwegend nog juveniele vogels die gezien worden. Zoals uit de reeds talrijke terugmeldingen van bij Glasfabriek gekleurringde ex. blijkt, wijken 'onze' vogels vooral uit naar de Franse Atlantische kust (zie voor alle data de pagina 'Nieuws van het Ringersfront' op Birding Kempen). Vermoedelijk zakt een aantal later in het winterseizoen nog verder af naar de Spaanse kust, of nog zuidelijker, zoals een op 04-07 bij Glasfabriek geringd jong ons leert. De ring werd op 01-12 afgelezen ten zuiden van Agadir, in Marokko. De overbrugde afstand bedraagt 2644 km!

Op 28-06 werd door Lex Peeters bij Glasfabriek een adulte Zwartkopmeeuw gefotografeerd, waarvan de code op de kleurring, na uitvergroting van de foto's, kon worden afgelezen. De vogel bleek op 31-05-1998 in Kwaadmechelen te zijn geringd en was toen minimaal 4 jaar oud. Derhalve bedraagt de huidige leeftijd tenminste 13 jaar! De uitgebreide historie van deze Zwartkopmeeuw (21 aflezingen: zie wederom Birding Kempen voor het volledige overzicht) leert ons dat hij over het algemeen in het winterhalfjaar in het noorden van Spanje (omgeving Gijon) verbleef en in het broedseizoen naar de omgeving van Antwerpen migreerde. In de afgelopen drie jaren is de vogel minder frequent en wat buiten de voor hem/haar traditionele plekken gesignaleerd. Wellicht duidt dit op een meer zwervend bestaan tengevolge van de hoge leeftijd.

Waarnemingen na juni:

- 17-07 1	Maatheide	<i>ter plaatse</i>
- 18-07 2	Glasfabriek	<i>ad. + 1ste kj bij de grotendeels verlaten kokmeeuwenkolonie</i>
- 25-07 1	Maatheide	<i>3de kj, overtrekkend</i>
- 27-07 1	Grote Zandput	<i>juvenile, ter plaatse</i>
- 18-08 1	Maatheide	<i>2de kalenderjaar, overtrekkend</i>
- 02-09 1	Maatheide	<i>onv. overtrekkend</i>
- 02 + 03-09 2	Maatheide	<i>verzwakt onv. ter plaatse</i>
- 03-11 1	Maatheide	<i>1ste kalenderjaar, trekkend naar oost</i>
- 24-11 1	Grote Zandput	<i>1ste winter, ter plaatse</i>
- 28-11 1	Maatheide	<i>1ste winter, op meeuwenlaapplaats (zelfde vogel als 24-11?)</i>

Zilvermeeuw

Een indicatie voor het aantal Zilvermeeuwen in de regio bieden de circa 80 'grote meeuwen' die begin maart op de meeuwenlaapplaats bij Maatheide werden geteld. Daar zullen nog enkele Geelpoot-, Pontische en/of onvolwassen Kleine Mantelmeeuwen tussen hebben gezeten, waardoor het werkelijke aantal nog lager uitkomt. Een vergelijking met de status van de soort begin tachtiger jaren legt een enorm contrast bloot. Tijdens de meeuwentellingen in de winter van 1983/1984 aan de Grote Zandput (toen de primaire slaapplaats) werd op 03-02-1984 het maximum van 6.192 ex. geteld (Jan Loos '85). Vooral het verdwijnen van open vuilnisbelten, in die tijd genoemd als belangrijkste fourageerplaatsen voor de Zilvermeeuwen, zal aan de afname ten grondslag liggen.

In totaal werden over Kristallijn/Maatheide 93 overtrekkende 'grote meeuwen' als Zilvermeeuw gedetermineerd. 13 ex. op 28-03 was de grootste groep.

Aan Kristallijn was op 11-02 een *geelpotige* Zilvermeeuw (*Larus a. argentatus 'omissis'*) aanwezig, met meestwaarschijnlijk een van de Baltische staten als herkomst.

Geelpootmeeuw

Slechts een beperkt aantal vogelaars verdiept zich in de nadere soortbepaling van 'grotere' meeuwen en zeker wat de onvolwassen vogels betreft is het ook lastige materie. Op basis van de gedetermineerde Geelpootmeeuwen in onze regio mogen we concluderen dat hier een groot deel van het jaar enkele ex. verblijven. Individueel herkenbare vogels leerden ons dat ze niet erg plaatstrouw zijn, wat het bepalen van het aantal tot een moeilijke opgave maakt. Het grootste vastgestelde aantal in 2007 betrof 6 ad. ex., zowel op 17-03 als op 14-04. Voorts waren op 19 en 22-09 4 adulten aanwezig aan de Grote Zandput. Naast die locatie leverden Put Vercammen en Kristallijn de meeste waarnemingen op.

In totaal konden zes grote meeuwen over Kristallijn/Maatheide als Geelpoot ontmaskerd worden, omdat ze kortstondig plaats namen op een van de buizen. In aanmerking genomen dat het ook daadwerkelijk trekkers waren, want dat valt bij meeuwen soms moeilijk te interpreteren.

Pontische Meeuw

Voor Pontische Meeuwen geldt in grote lijnen hetzelfde als bij Geelpootmeeuw is gesteld. Trio's werden op 10-02 en 16-12 waargenomen aan de Grote Zandput. Van de overtrekkende grote meeuwen over Maatheide konden er 4 als Pontische worden gedetermineerd.

Kleine Mantelmeeuw

Kleine Mantelmeeuwen, Wezel, 1 april (Lex Peeters)

370 Kleine Mantelmeeuwen werden trekkend over Kristallijn/Maatheide waargenomen, waarvan 213 in april/mei. Dat correspondeert mooi met de periode waarin de vogels van de overwinteringsplaatsen naar de broedkolonies trekken. Van grote aantallen was echter nooit sprake: 23 ex. op 23-05 was het maximum.

Aantalverloop op de slaappleats(en):

09-02:	Maatheide:	0	<i>door de omstandigheden alleen adulte vogels determineerbaar</i>
20-02:	Maatheide:	2	<i>door de omstandigheden alleen adulte vogels determineerbaar</i>
03-03:	Maatheide:	3	<i>door de omstandigheden alleen adulte vogels determineerbaar</i>
20-03:	Maatheide:	88	<i>uitsluitend adulte vogels; geen onv. aanwezig!</i>
04-04:	Maatheide:	112	<i>uitsluitend adulte vogels; geen onv. aanwezig!</i>
10-04:	Maatheide:	183	<i>nagenoeg allen adulte vogels</i>
16-04:	Maatheide:	88	<i>nagenoeg allen adulte vogels</i>
23-04:	Maatheide:	137	<i>overwegend adulte vogels</i>
05-05:	Maatheide:	31	
23-05:	Maatheide:	37	
17-06:	Grote Zandput:	248	<i>arriveerden nagenoeg allen uit westelijke richtingen</i>
21-06:	Grote Zandput:	372	<i>20% onv.. Arriveerden nagenoeg allen uit westelijke richtingen</i>
22-10:	Maatheide:	20	
14-11:	Maatheide:	4	

Zoals hierboven blijkt, is de Kleine Mantelmeeuw in het winterseizoen in slechts zeer klein aantal in de regio vertegenwoordigd. Dat was in de eerste helft van de tachtiger jaren overigens niet anders. Ergens na half mei is bij de Kleine Mantelmeeuwen de Grote Zandput als slaappleats in zwang geraakt. Omdat de slapers daar half juni allemaal uit westelijke richtingen arriveerden en er op dat moment geen overnachtingen op Maatheide, heeft Toon Jansen op 22-06 de plas van Velbo ten oosten van Lommel bezocht. Daar bleek toen met 25 Kleine Mantelmeeuwen echter geen sprake van een noemenswaardige slaappleats.

Grote Mantelmeeuw

Een adulte Grote Mantelmeeuw was op 03-03 aanwezig op de meeuwslaappleats van Maatheide, maar vertrok tegen het vallen van de avond in zuidoostelijke richting. Op 16-03 trok 1 ad. over Kristallijn, op 07-04 passeerde daar 1 onv. (met 2 Kleine Mantelmeeuwen) naar NNW en op 11-04 kwamen nog 2 ex. over.

Dwergmeeuw

Het plassegebied oefent een grote aantrekkingskracht uit op overtrekkende Dwergmeeuwen. Tijdens de sterke doortrek van adulte vogels, die doorgaans half april deels hoog over het binnenland plaats vindt, is de kans reëel dat een groepje zich naar beneden laat verleiden. Dat was ook in het voorjaar van 2007 enkele keren het geval. Voorts vallen twee oktoberwaarnemingen op.

Adulte winter Dwergmeeuw, Maatheide, 15 oktober (Mark van Mierlo)

- 14-04	1	Maatheide	<i>onv.</i>
- 15-04	2	Kristallijn	<i>beide onv.</i>
- 18-04	36	Maatheide	<i>allen adulten. Arriveerden om 17.00u; om 18.45u naar NO</i>
- 20-04	1	Maatheide	
- 20-04	8	Kristallijn	
- 21-04	1	Stortplas	<i>ad., jagend</i>
- 21-04	1	Maatheide	<i>ad., overtrekkend (de vogel van de Stortplas?)</i>
- 23-04	15	Put Rauw	<i>allen adulten. Gedurende een kwartier jagend</i>
- 25-04	1	Kristallijn	<i>overtrekkend</i>
- 10-05	2	Grote Zandput	<i>onv., overtrekkend</i>
- 10-05	3	Put Rauw	<i>jagend</i>
- 11-05	1	Put Rauw	<i>jagend</i>
- 12-06	1	Maatheide	<i>onv., overtrekkend</i>
- 06-08	1	Put Rauw	<i>2de jaars ex., viel in bij toenemende regen</i>
- 17-08	2	Maatheide	<i>onv., om 8.15 u van W naar O</i>
- 15-10	1	Maatheide	<i>ad. winter, overtrekkend</i>
- 19-10	1	Maatheide	<i>1ste winter, overtrekkend</i>

Drieteenmeeuw

Zeer verrassend was een adulte Drieteenmeeuw die op 02-05 de grote baggerput van Maatheide laag, van noord naar zuid, overvloog. Dankzij uitstekende omstandigheden konden de trektellers alle kenmerken (o.a. zwarte vleugelpunten, opvallende grijsintverdeling op bovenzvleugels, 'rugzadeltje', stijve vlucht en zelfs groengele snavel) waarnemen.

Dwergstern

Drie waarnemingen in 2007:

- 11-05	1	Grote Zandput	<i>groot deel van de dag tussen de vele steltlopers</i>
- 22-06	1	Grote Zandput	<i>ad., pleisterend en regelmatig vissend</i>
- 19-08	1	Grote Zandput	<i>ad., pleisterend</i>

Visdief

2007 werd in de regio een uitstekend jaar voor het waarnemen van Visdieven. Met name 12-05 werd memorabel. Eli en Philippe Van Audenhove telden toen 's avonds boven de put van Rauw 92 fouragerende ex. en die dag trokken alleen al 56 ex. over de Grote Zandput. De soort leek het in het merengebied zo goed naar z'n zin te hebben, dat met het scheppen van geschikt broedbiotoop de vestiging van enkele broedparen als realistisch mag worden beschouwd. Met Sibelco vonden reeds gesprekken plaats om in de noordwesthoek van de plas van Rauw drijvende eilanden te realiseren, deels met Visdief als doelsoort, deels ingericht voor Zwarte Stern.

Visdief, Kanaalplas, 20 augustus (Lex Peeters)

Alle waarnemingen op een rijtje:

- 10-05	2	Grote Zandput	<i>ter plaatse</i>
- 11-05	4	Grote Zandput	<i>ter plaatse</i>
- 11-05	10	Put Rauw	<i>ter plaatse</i>
- 12-05	92	Put Rauw	<i>ter plaatse, in de avonduren jagend</i>
- 12-05	2	Put Vercammen	<i>ter plaatse</i>
- 12-05	56	Grote Zandput	<i>ochtend 7, middag 40, avond 9 overtrekkend</i>
- 14-05	1	Put Rauw	<i>ter plaatse</i>
- 12 t/m	16-06	2 Kanaalplas	<i>ter plaatse</i>
- 24-07	2	Grote Zandput	<i>ter plaatse</i>
- 02-08	3	Grote Zandput	<i>juv., ter plaatse</i>
- 04 t/m	10-08	1 Grote Zandput	<i>juv., ter plaatse</i>
- 08 t/m	21-08	2 Kanaalplas	<i>juv., ter plaatse</i>
- 11-08	1	Maatheide	<i>overtrekkend</i>
- 12-08	12	Maatheide	<i>overtrekkend</i>
- 07-09	1	Maatheide	<i>ad., overtrekkend</i>
- 09-09	1	Maatheide	<i>overtrekkend</i>
- 09-09	5	Put Vercammen	<i>allen onv., ter plaatse</i>

Noordse Stern

Goed observeren van (vermeende) Visdieven leverde enkele waarnemingen van Noordse Sterns op, een soort die op doortrek vaker door het binnenland trekt dan tot voor enkele jaren terug werd aangenomen:

- 08-05	2	Put Rauw	<i>jagend tussen Kokmeeuwen</i>
- 20-05	1	Put Rauw	<i>trok op met de aanwezige Witvleugelsterns</i>
- 12-06	1	Put Rauw	<i>jagend</i>
- 06-08	1	Grote Zandput	<i>1ste kj, in gezelschap van juv. Visdief</i>

Zwarte Stern

De eerste Zwarte Sterns van 2007 kwamen pas in de kijkers op 28-04 op Maatheide (4ex. in zomerkleed van ZW naar NO) en op 29-04 bij Put Rauw (2 ex. ter plaatse). Aansluitend zou de soort wekenlang vertegenwoordigd zijn boven Put Rauw, waar de massale aanwezigheid van insecten boven het wateroppervlak grote aantrekkingskracht had op Kokmeeuwen, sterns, zwaluwen en Gierzwaluwen. Het maximum aantal Zwarte Sterns bedroeg er 15 ex. op 13-05.

Op 10, 12 en 13-05 kwamen telkens 1-2 ex. voorbij over de Grote Zandput, op 11-05 fourageerden 5 ex. boven Kristallijn en over telpost Maatheide werden in mei vijfmaal 1 à 2 trekkers opgemerkt. Ook juni leverde nog twee waarnemingen op: op 12-06 vlogen 7 ex. boven Put Rauw en op 22-06 2 over Maatheide.

Juli bleef als schemerperiode tussen voor- en najaarstrek Zwarte Stern-loos, maar in augustus werden weer vier waarnemingen verricht. Buiten een overtrekkend groepje van 8 ex. op 10-08 over Put Rauw betrof het toen telkens solitaire ex.

Witvleugelstern

Witvleugelsterns, Put Rauw, 20 mei (Lex Peeters)

Half mei was er in Nederland en België sprake van een ongekennde invasie van Witvleugelsterns (honderden ex.), met daartussen ook regelmatig Witwangen. De vogelaars in de streek deden hun uiterste best om daar wat van mee te pikken, maar de vruchteloze zoektochten leidden bijna tot wanhoop. Op 20-05 was het bij de put van Rauw dan toch raak. Lex Peeters trof er aanvankelijk 2 ex. aan, maar die kregen al snel gezelschap van nog 8, 3, 1, 1 en 1 ex, zodat er uiteindelijk maar liefst 16 rondvlogen. Nieuwe exemplaren werden door de anderen steeds onthaald door in compacte groep hoog op te vliegen (alsof ze vertrokken) en vervolgens gezamenlijk weer in te vallen, een gedrag dat ook elders tijdens deze invasie werd opgemerkt. Eli Van Audenhove was er getuige van dat twee ex. op een boei zelfs even tot copulatie overgingen.

Witwangstern

Witwangstern (links) + Zwarte Stern, Put Rauw, 13 mei (Philippe van Audenhove)

Op 13-05 ontdekte Eli Van Audenhove aan het begin van de avond 3 adulte zomerkleed Witwang-sterns in een groep van vijftien Zwarte boven de Put van Rauw. Hoewel ze tot in de duisternis bleven, bleken ze de volgende ochtend helaas alweer verdwenen.

Holenduif

Over Kristallijn/Maatheide werden 600 trekkende ex. geteld, met 169 op 04-11 als maximum.

Houtduif

2260 overtrekkende Houtduiven (28-03, Kristallijn) is voor het voorjaar al een respectabel aantal in de streek. In het najaar is onze regio onder normale omstandigheden net te westelijk gelegen om de spectaculaire trek te ervaren die zich in het najaar langs de oostgrens van Nederland en België voltrekt. Ten oosten van Lommel sta je wat dat betreft al aanzienlijk beter. Terwijl daar binnen een dag tienduizenden ex. werden geteld (en op nog oostelijkere telposten zelfs de bakken van 100.000 werd gepasseerd) moesten we ons op Maatheide tevreden stellen met maxima van 4600 op 15-10, 5055 op 20-10 en 8111 op 22-10. In totaal werden 40.722 ex. geteld, waarmee de soort in 2007 alsnog met afstand de 'telpost top 10' aanvoert.

In de winter van 2007/2008 hielden zich in bepaalde delen van de regio enorme groepen op. Op 19 en 20-11 werd over Maatheide slaaptrek van circa 6.000 ex. waargenomen en op 30-12 stegen circa 3.000 ex. op uit de bossen ten oosten van Vercammen.

Turkse Tortel

In totaal werden 24 ex. over telpost Kristallijn/Maatheide als trekker geïnterpreteerd.

Zomertortel

Zomertortel, trektelpost Maatheide, 12 augustus (Lex Peeters)

De eerste Zomertortel van het jaar werd op 02-05 gezien, overtrekkend over Maatheide. De vogel leidde een desastreus broedseizoen in, waarin zelfs tal van traditionele broedplaatsen en biotopen onbezet zouden blijven. Snorrende Zomertortels werden o.a. nog gehoord langs het kanaal van Beverlo op de kruising met het loopje van Stevensvennen (1) en 't Goorke te Arendonk (2). Het loont de moeite om in 2008 elke zangpost te melden, zodat we een beter beeld krijgen van de actuele stand van zaken in de regio.

Opmerkelijke groepen trekkende Zomertortels werden over Maatheide genoteerd op 11-08 (16 ex., waaronder een groep van 11) en op 12-08 (18 ex., waaronder een groep van 14). Een laat ex. trok er nog op 26-09 over. In totaal liep het aantal trekkers tot 66 ex. op.

Aan de grote baggerput van Maatheide kwamen regelmatig tot 7 ex. drinken.

Koekoek

Hoewel de soort niet systematisch is geïnventariseerd bestaat de indruk dat er in de regio aanmerkelijk minder roepende Koekoeken aanwezig waren, dan in de laatste jaren het geval was. Vanaf de telpost werden geen trekkers opgemerkt. Voor zover bekend werd het laatste ex. in de regio al op 19-07 waargenomen (ten westen van Put Rauw).

Bosuil

Broedkarakteristieken 2007:

Eerste legsel: 13-02
Gem. legselstart: 26-02
Gem. aantal pulli/nest: 2,7
Grootste aantal pulli: 4

Ransuil

In de buurt van Geel-Bel bevond zich in de winter van 2006/2007 een slaappleats, waar een maximum van 18 ex. werd geteld. Verspreid werden diverse broedgevallen vastgesteld, maar de indruk bestaat dat de populatie nog altijd in omvang afneemt.

Velduil

Velduil, Maatheide, 2 oktober (Lex Peeters)

In 2007 vier waarnemingen:

- 31-01 1 Geel *jagend boven weilanden aan de Hondstraat*
- 30-03 1 Grote Zandput *aanwezig aan de zuidzijde*
- 19-04 1 Put Rauw *vloog over Put Rauw en Kristallijn richting Maatheide*
- 02-10 1 Maatheide *viel 's middags in op Maatheide en zou daar tot in het donker blijven*

Kerkuil

Broedkarakteristieken 2007:

Eerste legsel: 20-02
Gem. legselstart: 27-03
Gem. aantal pulli/nest: 3,8
Grootste aantal pulli: 6

In het werkgebied Zuider-Kempen van ringersgroep Demervallei werden zeven tweede broedsels geconstateerd, met een gemiddelde legselstart op 15-07. Hiervan mislukten er drie en het gemiddelde aantal pulli van de resterende broedsels bedroeg 2,0. Daarmee kwam het broedsucces van deze tweede ronde op slechts 1,1 jong per nest uit.

Steenuil

Broedkarakteristieken 2007:

Eerste legsel: 31-03
Gem. legselstart: 11-04
Gem. aantal pulli/nest: 3,1
Grootste aantal pulli: 5

Nachtzwaluw

Twee jagende Nachtzwaluwen lieten zich op 13-05 mooi observeren aan de dijk van 't Kristallijn, om

uiteindelijk in noordelijke richting uit het zicht te verdwijnen. Op de Blekerheide ten noordwesten van Lommel waren in 2007 drie zangposten gevestigd en bij Postel op de landsgrens bij de E34 één.

Gierzwaluw

Op 20-04 passeerden de eerste 23 Gierzwaluwen van 2007 over Kristallijn. Jagende Gierzwaluwen verzamelden zich regelmatig boven de put van Rauw. Op 08-05 werden daar 200 ex. geteld, op 11-05 150 en op 17-05 140.

In 2007 werden over Kristallijn/Maatheide in totaal slechts 639 ex. geteld. De beste dag was 02-05, toen 145 ex. overtrokken. De laatste exemplaren (telkens 1) verschenen op 08 en 09-09 boven de telpost.

Hop

Hop, Maatheide, 16 april (Lex Peeters)

Op 16-04 trof Lex Peeters 's avonds een fouragerende Hop aan op Maatheide. Philippe Van Audenhove was nog net op tijd ter plaatse om te zien hoe een wandelaar met hond de vogel deed vertrekken.

IJsvogel

IJsvogel, Grote Kievit, september (Karin van Gool)

IJsvogels lijken het in de streek bijzonder goed te doen. Verbetering van de waterkwaliteit, betere bescherming en zachte winters zullen daaraan hebben bijgedragen. Op diverse locaties werden bezette nestholten aangetroffen en op andere plekken wees weer de aanwezigheid van zingende, alarmerende of alerte oudervogels en/of uitgevlogen jongen op een broedgeval. Al turvend en extrapolierend lijkt de conclusie gerechtvaardigd dat het aantal territoria in de regio de dertig ruim zal overschrijden. Het

IJsvogelrijkste gebied in de regio vormt De Wateringen, waar elk rondje in het najaar 5 a 6 verschillende ex. opleverde.

Aan de regionale plassen werden in nov./dec. geteld:

09/11-11:	16
16/18-11:	28
14/16-12:	17
23/25-12:	3

De afname in december geeft slechts de verschuiving naar stromend water weer, als gevolg van twee vorstperiodes.

Halsbandparkiet

Op 28-3 'trok' een Halsbandparkiet over Maatheide. Op 13-05 en van 30-09 tot 06-10 was daar 1 ex. ter plaatse. Mogelijk betrof het steeds hetzelfde ex.

Zwarte Specht

Tweemaal trok een Zwarte Specht over telpost Kristallijn/Maatheide. In de wat uitgestrektere, oudere bossen weet de soort zich als broedvogel goed te handhaven.

Groene Specht

De Groene Specht is in de regio relatief goed vertegenwoordigd. De grote variatie in biotopen en de moderne visies op bosbeheer zullen ongetwijfeld aan z'n welzijn bijdragen.

Grote Bonte Specht

Geen bijzonderheden ten aanzien van deze algemene jaarvogel.

Middelste Bonte Specht

Mogelijk werd op 19-02 een Middelste Bonte Specht gehoord ten noordwesten van Put Rauw.

De eerste zekere Middelste Bonte Specht voor de streek werd op 22-03 door Manu Vermeulen opgemerkt bij De Most in Balen. Helaas kon hij later niet meer worden teruggevonden, zodat het blijkbaar een zwerver of doortrekker betrof. Anderen togen naar de bekende plek in het Varenbroek bij Westerlo, net buiten de regio, om dit mooie spechtje te bewonderen.

Kleine Bonte Specht

Kleine Bonte Spechten werden in februari op minimaal 13 locaties opgemerkt. Dat geeft slechts een flauwe afspiegeling van het werkelijke aantal broedparen in de regio, dat inmiddels vele tientallen broedparen zal omvatten (zie ook Boomklever). Alleen al het regiodeel De Maat/Stroobants/Den Diel e.o. herbergt een tiental territoria.

Driemaal werd een trekkende Kleine Bonte Specht boven telpost Kristallijn/Maatheide opgemerkt.

Draaihals

Twee waarnemingen van een Draaihals in 2007. Op 26-08 verbleef 1 ex. in het naaldbos direct ten noorden van Maatheide en op 06-09 bevond zich een ex. bij De Most.

Veldleeuwerik

Maatheide bleek in 2007 een enorme dichtheid Veldleeuweriken te herbergen. Lex Peeters stelde er met medewerking van Michel Huysmans, Nico Venema en Eric Ooms 100-115 territoria vast binnen circa 1,5 vierkante km geschikt biotoop. Dit gekoppeld aan de wetenschap dat Toon Jansen en Michel Emmers in 2006 50 zangposten karteerden op Balimgronden en de soort naar verwachting goed vertegenwoordigd zal zijn op het vliegterrein van Balen (wordt in 2008 nader uitgezocht) betekent dat dit deel van de regio voor deze bedreigde soort een zeer belangrijk bolwerk vormt. Uiterst triest is het voldongen feit dat Maatheide aan zandwinning verloren zal gaan en Balimgronden door 'natuurstad' Lommel zal worden omgezet in industriegronden.

Over telpost Kristallijn/Maatheide trokken in totaal 6933 ex., waarmee de Veldleeuwerik de vijfde plaats in de telpost top 10 inneemt. Daarvan werden maar liefst 6696 ex. in oktober geteld, met 22-10 (2619 ex.) als topdag.

Grotere groepen Veldleeuweriken verbleven in winter 2007/2008 onder meer op de Riebossenheide (circa 80) en op de akkers tussen de windturbines en Glasfabriek (tot 145 ex. op 08-12).

Boomleeuwerik

Op 20-02 werd in het Maatreservaat de eerste zingende Boomleeuwerik van 2007 gehoord. Daarnaast werden onder meer zangposten vastgesteld bij de Grote Zandput (1), Put Rauw (1), Kristallijn (2), Maatheide e.o. (4), Sahara e.o. (4), Riebos (4) en Blekerheide (3).

Over telpost Kristallijn/Maatheide werden slechts 96 overtrekkende Boomleeuweriken geteld, met 16 ex. op 05-10 als maximum. In september verbleef een groepje van 12 ex. in bermstrook ten oosten van Maatheide. Een groep van 14 ex. werd op 05-09 opgemerkt aan Den Driehoek bij Wezel. Op 30-12 tenslotte, werden 18 ex. opgestoten op de Blekerheide. Vanwege hun onopvallende gedrag worden Boomleeuweriken in het winterseizoen niet makkelijk opgemerkt, maar aangenomen mag worden dat overwinteren in de regio geen bijzonder fenomeen zal zijn.

Oeverzwaluw

Oeverzwaluw, telpost Kristallijn, 2 september (Lex Peeters)

De eerste Oeverzwaluw van 2007 werd op 25-03 gezien boven Kristallijn. In mei verzamelden veel exemplaren zich boven Put Rauw, om daar te profiteren van het grote insectenaanbod boven het wateroppervlak. Op 11-05 werd er het maximum van circa 500 ex. geteld, in gezelschap van circa 300 Boerenzwaluwen en 50 Huiszwaluwen. Over de telpost werden in totaal 686 trekkers genoteerd. De beste dag voor de soort werd 12-08 met 171 ex. De laatste Oeverzwaluw trok op 21-09 over Maatheide. Op 16-06 werd door Lex Peeters een aantal Oeverzwaluwkolonies bezocht. Dat leidde tot de volgende resultaten: De Pinken Witgoor 48 bezette holen (deel ging later verloren door afkalving van de oever); Grote Zandput 48 bezette holen; Maatheide grote baggerput 138 bezette holen; Maatheide nieuwe groeve 61 bezette holen. Al eerder werd aan de noordzijde van Kristallijn een kolonie van 20 holen vastgesteld, maar het is maar de vraag of die de drukke graafwerkzaamheden in juni/juli succesvol zal hebben doorstaan. Feit is dat op 02-09 bleek dat daar nog erg laat in het seizoen 30 en 12 holen waren gegraven in een dijk die pas in juni werd voltooid. Diverse holen werden op dat moment nog door oudervogels met voedsel bezocht. Wellicht betrof het dus een hervestiging van verstoorde vogels. Eric Peetermans tenslotte, telde op 17-06 41 nestholen aan de Dekshoevevijver. De totale broedpopulatie in de regio omvatte in 2007 dus minimaal 378 paartjes.

Boerenzwaluw

De eerste Boerenzwaluwen in de regio (27 ex.) verschenen op 28-03 boven Kristallijn. De laatste (solitaire) ex. passeerden op 15 en 21-10 Maatheide. Daar werden in totaal 8070 trekkers (vierde plaats in de top 10) geteld, het merendeel in het najaar. De beste dag werd 08-09 met 1698 ex..

Huiszwaluw

De eerste Huiszwaluw van 2007 werd al op 28-03 boven Kristallijn waargenomen. Van de 631 ex. die de telpost passeerden, kwamen er alleen al 261 op 08-09 over. De laatste werd er op 23-09 gezien. Onder het viaduct van Stevensvennen bevond zich een kolonie van 17 nesten, waarvan er op 26-08 nog altijd vijf jongen bevatten. Van de kunstnesten aan de Sibelco-fabriek op Maatheide maakten 58 paartjes gebruik.

Duinpieper

Duinpieper, Maatheide, 24 augustus (Lex Peeters)

Voor het waarnemen van Duinpiepers is – niet zo verwonderlijk – megazandbak Maatheide *the place to be*. Er werden niet minder dan 17 ex. op trek waargenomen, waarvan de hoofdmoot in de derde decade van augustus:

21-04	1	Maatheide	<i>overtrekkend</i>
03-05	1	Maatheide	<i>overtrekkend</i>
04-05	1	Maatheide	<i>overtrekkend</i>
23-08	2	Maatheide	<i>overtrekkend</i>
24-08	5	Maatheide	<i>2 ex. vielen in en bleven de hele ochtend rond de telpost</i>
25-08	1	Maatheide	<i>overtrekkend</i>
26-08	1	Maatheide	<i>vertrok</i>
28-08	1	Maatheide	<i>overtrekkend</i>
04-09	1	Maatheide	<i>overtrekkend (kortstondig ter plaatse)</i>
26-09	2	Maatheide	<i>om 9.15u samen overtrekkend</i>
06-10	1	Maatheide	<i>in de ochtendschemer vertrekkend</i>

Waterpieper

Waterpiepers worden in het winterseizoen in alle natte gebieden in de regio aangetroffen. De soort kan er in dat kader niet als zeldzaam worden betiteld, maar de aantallen bleven in 2007 aan de lage kant. Wat grotere groepjes waren: 7 ex. op 02-03 aan de Grote Zandput, steeds 5-10 ex. in het natuurontwikkelingsgebied ten zuiden van de Ronde Put, circa 10 ex. op 04-03 in de weteringen in het Maatreservaat en 6 ex. half november op een afgelaten vijver van Bankei Wezel. Helaas werden geen slaapplaatstellingen uitgevoerd. Tijdens de watervogeltelling van 16/18-11 werden in totaal 33 ex. geteld, bij de andere tellingen aanzienlijk minder.

De laatste waarneming van het voorjaar betrof 2 ex. in zomerkleed op 07-04 aan de Ronde Put; het eerste ex. van het najaar werd op 12-10 opgemerkt aan Kristallijn.

Graspieper

Op 14-04 turfden de trektellers 1172 Graspiepers over de telpost, het hoogste dagtotaal voor 2007. Over Kristallijn/Maatheide zouden in totaal 5719 ex. worden geteld, waarmee de soort de zesde plek in de 'telpost top 10' bezet. Hoewel aan de Graspieper als broedvogel weinig aandacht werd besteed, mag de dichtheid rond de natte zuidoosthoek van Maatheide (minstens 10 pr) niet onvermeld blijven.

Boompieper

Over telpost Kristallijn/Maatheide werden in totaal 161 Boompiepers geteld, met 14 ex. op 28-04 als maximum. De eerste van 2007 werd er op 06-04 gezien.

Toon Jansen en Michel Emmers stelden 2 zangposten vast op Maatheide, 2 op Sahara e.o., 3 in Riebos en 3 op de Blekerheide.

Witte Kwikstaart

Op 26-03 was er sprake van sterke trek van Witte Kwikstaarten over Kristallijn. Daar werden toen 81 ex. geteld. In het najaar trokken de meesten eind september door. 101 ex. op 30-09 was over Maatheide het dagmaximum. In totaal werden er 912 trekkers genoteerd.

Gele Kwikstaart

Twee vroege Gele Kwikstaarten kwamen op 26-03 over Kristallijn. De grootste aantallen trekkers over Maatheide werden in het voorjaar geteld op 01-05 (31 ex.), 02-05 (27 ex.) en 03-05 (66 ex.), maar zie bij Noordse Kwikstaart de opmerking met betrekking tot de soortbepaling!

In het najaar liggen de dagtotalen over het algemeen een stuk hoger. De maxima over Maatheide waren 73 ex. (met 22 als grootste groep) op 23-08, minimaal 83 ex. op 24-08 en 82 ex. op 11-09. Het totaal aan overtrekkende Gele Kwikstaarten plus de ongedetermineerde ex. uit het 'gele spectrum' kwam er in 2007 op 702 ex. uit. Het laatste ex. van 2007 passeerde op 30-09 de telpost.

Noordse Kwikstaart

'Gele' kwikstaarten die in mei doortrekken blijken, onder goede omstandigheden gezien, meestal Noordse Kwikstaarten te zijn. Op 01-05 konden op Maatheide 5 van de 31 overtrekkende *gele* als Noordse gedetermineerd worden, op 02-05 ging het om 6 van de 27 en op 03-05 om 26 van de 66. Het totaal kwam uiteindelijk op 47 uit, allen in het voorjaar, maar zoals gezegd zal (ook in het najaar) een substantieel aantal als 'niet nader gedetermineerd' gemist zijn.

Op 05-05 werden 2 overvliegende Noordse Kwikstaarten bij de Ronde Put gezien.

Engelse Kwikstaart

De enige Engelse Kwikstaart van 2007, een mannetje, werd op 23-09 waargenomen over Maatheide. Mogelijk was deze in gezelschap van een tweede ex., dat onvoldoende goed werd gezien.

Grote Gele Kwikstaart

In 2007 werd slechts één zeker broedgeval vastgesteld: Ludo Cuypers trof op 05-05 bij Sas 6 in Mol-Donk een mannetje Grote Gele Kwikstaart aan, dat een jong voerde. Wel waren er in andere delen van de streek diverse aanwijzingen voor broeden. Op 20-05 werd een ex. waargenomen aan de plas van Rauw en op 29-05 vloog 1 ex. over Maatheide. Ook de aanwezigheid van een onv. Grote Gele Kwikstaart op 22-07 bij Den Diel had mogelijk betrekking op een broedgeval, temeer omdat het jaar ervoor langs het kanaaltraject tussen Sas 2 en 3 twee broedgevallen waren vastgesteld. Overigens betreft het een dankbare soort voor het plaatsen van nestkasten (bv onder bruggen). Het gebrek aan nestgelegenheid is in veel gebieden de belangrijkste beperkende factor voor populatie-uitbreiding, zo bleek in regio's waar geplaatste nestkasten vrijwel direct bezet werden.

Over telpost Kristallijn/Maatheide werden 50 trekkers genoteerd. 21-09 geldt met 9 ex. de boeken in als beste dag in trektelseizoen 2007. Tijdens de watervogeltellingen in nov./dec. werden aan de plassen telkens 4-6 ex. aangetroffen. Een veel groter aantal zal zich in het winterseizoen echter aan stromend water ophouden. Vanwege de herhaaldelijke aanwezigheid van meerdere ex. in de buurt van het zuiveringsbassin ten westen van de Grote Zandput wordt daar een slaapplek vermoed.

Winterkoning

Geen bijzonderheden ten aanzien van deze algemene jaarvogel.

Pestvogel

Op 23-02 ontdekte Jef Sas 3 Pestvogels, die fourageerden op de Gelderse Roos en Liguster ten zuidwesten van de Grote Zandput. Het was al de derde achtereenvolgende winter dat de soort daar opdook en het feit dat er dit jaar bijzonder weinig Pestvogels tot in Vlaanderen geraakten maakte deze keer extra speciaal. De ochtend erop betrof het op deze locatie 9 ex.. 's Middags werd het groepje aangetroffen op Gelderse Roos tussen de Kanaalplas en Verkallenbos, ongeveer 3 km oostelijker.

De vogels zouden nog tot eind maart tussen beide plekken blijven pendelen, waarbij uiteindelijk de bloesem en knoppen van de Canada's in de zuidoosthoek van de Kanaalplas favoriet werden.

Met de extreem warme lente in de bol werden ze steeds vocaler en zongen ze zelfs voluit. Op 26-03 vlogen alle negen over Kristallijn, namen kort plaats in de populierkruinen aan de noordzijde en vielen daarna in of vertrokken. Waarschijnlijk dat laatste, aangezien ze nadien niet meer zouden worden opgemerkt.

Pestvogel, Schansput/Grote Zandput, 2 maart (Lex Peeters)

Op 04-11 vloog een roepende Pestvogel in westelijke richting over de Ronde Put.

Heggenmus

Buiten 05-10, toen 16 ex. over Maatheide trokken, werden dit jaar op de telpost geen echte trekdagen van Heggenmus beleefd.

Roodborst

Geen bijzonderheden ten aanzien van deze algemene jaarvogel.

Nachtegaal

Een eerste Nachtegaal liet zich dit jaar op 09-04 horen langs de kanaaldijk ter hoogte van reservaat De Rammelaars (Ham/Meerhout). Miel Janssens telde op 28/04 16 zangposten tussen brug Hoolst en brug Kwaadmechelen en 2 zangposten langs De Heiloo in Griesbroek. Noordelijker, ter hoogte van het Maatreservaat lijkt de dichtheid al fors terug te lopen. Er werden zangposten vastgesteld in de omgeving van de Baileybrug (2), aan het kanaal ten noorden van Kristallijn en Put Rauw Noord (2) en direct ten noorden van Verkallenbos (1). Op 05-05 zong een ex. ten westen van de Wateringen. Zingende ex. in de zuidoosthoek van de Kanaalplas en ten zuiden van Kristallijn werden slechts eenmalig gehoord en hadden dus ongetwijfeld betrekking op doortrekkers.

Weer een stukje noordelijker, in de Nederlandse Kempen, zijn in de afgelopen decennia alle traditionele broedplaatsen verlaten en is de Nachtegaal niet eens meer jaarlijks broedvogel. Dit, terwijl de biotopen er in stand bleven. Op dezelfde breedte zijn ook de bolwerken langs het kanaal in Arendonk verdwenen. Alsof de areaalgrens in de Kempen steeds zuidelijker terugschuift. Een opmerkelijke situatie die in komende jaren de volle aandacht verdient.

Noordse Nachtegaal?

Een mogelijke Noordse Nachtegaal zong op 14-05 in de zuidwesthoek van de Blauwe Kei-plas. De vogel klonk volgens Lex Peeters als 'een Nachtegaal die bleef hangen', doordat de crescendo-strofe achterwege bleef. Ook Herman Bijmens trof de vogel daar dezelfde dag aan en hem viel hetzelfde op. De zang bleek achteraf volledig overeen te komen met opnames van Noordse Nachtegaal. Helaas werd de vogel later, ondanks het afdraaien van geluid, niet meer aangetroffen. Waarschijnlijk betrof het dus een doortrekker (op een voor gewone Nachtegaal late datum!).

Blauwborst

De eerste Blauwborst van het voorjaar kwam op 09-03 schoorvoetend tot zingen in Gagelstruweel ten oosten van het Familiestrand. Drie dagen later werd een ex. gehoord aan 't Goorke bij Arendonk. Ondanks het zachte weer begin maart zouden de meeste ex. dit jaar echter pas einde maart, dus relatief laat, arriveren. Toen werd de karakteristieke zang ook voor het eerst opgemerkt aan de Grote Zandput.

Blauwborst, Maatheide zuidoost, 13 april (Lex Peeters)

Territoria van Blauwborsten werden maar op drie locaties aandachtig geteld. In de rietvegetatie rond de Grote Zandput werden 5 tot 7 zangposten vastgesteld, in de oosthoek van Maatheide 3 en in de omgeving van Glasfabriek 5. In het Maatreservaat waren minimaal 2 territoria gevestigd.

Gekraagde Roodstaart

De eerste Gekraagde Roodstaart van het voorjaar liet zich op 15-04 horen op De Maat.

Zwarte Roodstaart

Op diverse bedrijventerreinen werd weer overwinteren van Zwarte Roodstaarten vastgesteld. Aan Balendijk tussen Lommel en de windturbines zou het in de winter 2006/2007 zelfs om 4-5 ex. gaan. De beroemdste overwinteraar is echter het mannetje dat bijna jaarrond kan worden aangetroffen op de rand van de zwarte silo's ten westen van de Grote Zandput. Tot ver buiten het broedseizoen zit hij daar regelmatig te zingen.

Paapje

Paapjes waren in 2007 zowel in voor- als najaar schaars. Op 13 en 14-04 zat 1 ex. op Maatheide, op 28-04 1 aan 't Kristallijn en 2 aan de Grote Zandput en op 02-05 en 04-05 resp. 2 en 3 op Maatheide. Op 05-05 werden de laatste 2 gezien bij de weilanden tegenover Kattestaart in Retie.

Mannetje Paapje, Maatheide, 13 april (Lex Peeters)

In het najaar werden uitsluitend Paapjes waargenomen in de tweede helft van augustus: 1 ex. op 18-08 aan de Grote Zandput, 1 ex. op 21-08 aan Kristallijn, maar liefst 27 ex. op 22-08 op Den Driehoek in Wezel en resp. 2 en 1 ex. op 24 en 26-08 op Maatheide.

Roodborsttapuit

Het aantal broedparen Roodborsttapuit werd geïnventariseerd aan 't Kristallijn (3), rond Glasfabriek (5), Maatheide e.o. (6), rond Ronde Put/Lange Linneput (5) Balimgronden (minimaal 12, geteld vanachter de zuidelijke afrastering), de Riebos (4), de Blekerheide (2) en Obroek Retie (minimaal 2).

Zowel in seizoen 2006/2007 als 2007/2008 werden diverse overwinteraars aangetroffen:

- 08-02 1 Maatheide *ten zuiden van de grote baggerput*
- 19-02 2 Kattestaart *paartje in aangrenzende weilanden*
- 01 t/m 09-11 2 Bankei *paartje thv de viskweekvijvers*
- 10-11 + later 1 Lange Linneput *man*
- 14-11 1 Prinsenspark *man op 'Natte Akker'*
- nov./dec. 3 Riebos *paartje in populieraanplant westelijk deel; man in reservaat*
- 29-12 + later 2 Maatheide *paartje ten zuiden van grote baggerput*

Voorts zullen verschillende ex. in de regio onopgemerkt de (zachte) winters hebben doorgebracht.

Tapuit

De eerste drie Tapuiten van 2007 werden op 01-04 gezien aan Kristallijn. Gespreid over april volgden de nodige waarnemingen van solitaire ex. of kleine groepjes (max. 5 op 26-04 Maatheide). De sterke toename begin mei duidt wellicht op de scheiding tussen de doortrek van de nominaatvorm en de Groenlandse ondersoort, die over het algemeen later doorkomt. Met name op Maatheide liep het aantal pleisteraars snel op, tot 22 ex. op 04-05 en 28 op 05-05. Het laatste ex. werd er op 19-05 gezien.

Tapuiten verschenen ook in grotere aantallen in de laatste decade van augustus: op Maatheide op 24-08 (17), 26-08 (18) en 27-08 (min. 15 ex.). Op 22-08 telde Manu Vermeulen 18 ex. op Den Driehoek aan Umicoren Balen-Wezel. In totaal werden 26 ex. op de telpost als trekkers aangemerkt, waarvan 19 ex. in september. De laatste Tapuit van 2007 viel nog op 20-10 in op Maatheide.

Helaas kreeg Toon Jansen dit jaar geen toegang tot Balimgronden, waar in 2006 nog een broedgeval werd vastgesteld, zodat de situatie daar ongewisse bleef.

Blauwe Rotslijster

Zeer bizar was de melding van een Blauwe Rotslijster, die Michel Huysmans op 14-05 determineerde op een zandsilo op het Sibelco-terrein, aan de Grote Zandput. De vogel zong op dat moment. Helaas slaagde hij er niet in om foto's te maken en werd de vogel later niet teruggevonden. De mogelijkheid van een escape kon ook niet worden uitgesloten. Het zou, indien aanvaard door BAHC, de eerste waarneming van de soort voor België zijn.

Zanglijster

Over telpost Kristallijn/Maatheide werden slechts 361 ex. geteld, met 65 op 13-10 als maximum.

Koperwiek

Grote groepen Koperwieken hielden zich op 16-03 op ten noordwesten van de Put van Rauw (circa 300 ex.) en bij de Ronde Put (110 ex.). Ze lieten zich door het zachte weer volop verleiden tot samenzang. De eerste (2 ex.) Koperwieken van het najaar trokken op 22-09 over Maatheide. In totaal werden er 4598 geteld (goed voor een zevende plek in de telpost top 10), waarvan meer dan de helft (2525 ex.) op 22-10.

Grote Lijster

Maar liefst 101 Grote Lijsters trokken op 09-10 over Maatheide. Daarbuiten deed de soort het daar niet bijzonder goed. In totaal werden er in het gehele jaar slechts 262 overtrekkend waargenomen.

Kramsvogel

Een waakzame Kramsvogel, nog op 03-05 in een boomtop in de zuidwesthoek van Maatheide, maakte de waarnemers alert, maar de vogel werd later in het seizoen, ondanks een speciale zoektocht, niet teruggevonden. Op Riebos bleek het broedpaartje van vorig jaar niet opnieuw aanwezig.

Over telpost Kristallijn/Maatheide werden in totaal 1122 trekkers opgemerkt. Dat is erg weinig, zeker in aanmerking genomen dat daarvan alleen al 554 ex. op 19-10 overkwamen.

Merel

Geen bijzonderheden ten aanzien van deze algemene jaarvogel.

Beflijster

Beflijsters waren weer vooral de trektellers gegund. Vanaf een vaste plek systematisch de passerende lijsters afturen blijkt de meest effectieve manier om de soort in onze regio te zien te krijgen:

- 07-04 1 Kristallijn *man*
- 12-04 1 BP/Ineos Geel *op gazon*
- 13-04 7 Kristallijn *overtrekkend*
- 17-04 1 Maatheide *overtrekkend naar N*
- 20-04 7 Kristallijn *waarvan twee mannetjes even rustend in boomtop*
- 21-04 6 Maatheide *overtrekkend*
- 26 t/m 28-04 1 Maatheide *man ter plaatse*
- 04-05 3 Maatheide *overtrekkend*
- 05-10 1 Maatheide *overtrekkend*
- 15-10 4 Maatheide *overtrekkend*
- 19-10 1 Maatheide *overtrekkend*
- 20-10 6 Maatheide *overtrekkend*
- 22-10 1 Maatheide *overtrekkend*

Tuinfluiter

De eerste Tuinfluiter verscheen in het boekje op 22-04 aan Put Rauw.

Zwartkop

Ondanks de extreem zachte winter van 2006/2007 werd van de Zwartkop maar één winterwaarneming bekend: op 08-01 werd een ex. gezien in het centrum van Mol.

Grasmus

Grasmus, Glasfabriek, 2 juni (Lex Peeters)

Dat de Grasmus het in de regio plaatselijk goed doet, bleek wel uit een inspectie van de braambanen langs de westzijde van Put Rauw Noord. Daar zongen op 04-05 tussen de 20 en 30 ex. De goede biotopen aan de noord- en oostflank van de betreffende plas bleven daarbij nog buiten beschouwing.

Braamsluiper

Het is slecht gesteld met de Braamsluiper in de regio. Slechts twee waarnemingen bereikten ons. Een vroeg exemplaar zat vanaf 09-04 te zingen aan de kanaaldijk bij de brug Kwaadmechelen en kreeg daar vanaf 22-04 (tot in elk geval 26-05) gezelschap van een tweede zingend mannetje. In mei werd een zangpost vastgesteld aan de zuidwestzijde van Maatheide, tegen de achtertuinen van het gehucht aldaar.

Rietzanger

Op 10-08 werd een Rietzanger gezien tussen Kleine Karekieten in de rietkraag ten noorden van Put Rauw.

Waterrietzanger

Luc Damen kon op 18-07 aan de Kattestaart enige tijd een Waterrietzanger observeren. Wegens onbekendheid met de soort kon hij in eerste instantie een onv. Rietzanger niet volledig uitsluiten, maar de foto's van een gevangen Waterrietzanger op 30 juli te Oud-Turnhout namen het laatste restje twijfel bij hem weg.

Graszanger

Op 04-09, rond 19.20u, kwam aan de zandplaat van de Grote Zandput een roepende Graszanger aanvliegen uit NO. De vogel draaide enkele rondjes boven de rietkraag, om vervolgens in zuidelijke richting door te vliegen.

Sprinkhaanzanger

De eerste Sprinkhaanzanger van 2007 liet zich op 15-04 horen aan de Grote Zandput. Een ochtendwandeling door de Rietzillen in Meerhout leverde op 05-05 twee zingende exemplaren op en op 29-06 zat een exemplaar te zingen ten oosten van viskweekvijvers Bankei, aan de overzijde van het kanaal van Beverlo.

Kleine Karekiet

Kleine Karekiet, Grote Zandput, 3 augustus (Lex Peeters)

De eerste Kleine Karekiet van 2007 klonk pas op 26-04 aan de plassen bij Glasfabriek. Daarop volgde blijkbaar een nacht waarin de soort massaal arriveerde, want de ochtend erop was deze weer in alle rietkragen in de regio present.

Bosrietzanger

Geen bijzonderheden.

Spotvogel

De Spotvogel beleefde in 2007 een hoopgevend seizoen. Uit veel jonge aanplanten in de regio klonk de karakteristieke zang. De eerste Spotvogels werden op 27-04 gehoord bij Miramar en Kattestaart.

Fitis

Geen bijzonderheden ten aanzien van deze zeer algemene jaarvogel.

Fluiter?

Geen enkele waarneming bereikte ons. Is de soort geheel uit de regio verdwenen?

Tjiftjaf

Het voorjaarsweer activeerde overwinterende Tjiftjaffen al vroeg in februari tot zingen. Op 03-02 waren minimaal 6 ex. aanwezig tussen de Grote Zandput en plas Le Blanc, waarvan er drie voluit aan het tjiffen waren; op 07, 09, 23 en 24-02 werd daar 1 zingend ex. aangetroffen. Op 04-02 werden aan Kristallijn 3 ex. tussen mezen gevonden. Aan plas Vercammen zong op 04 en 15-02 een exemplaar.

Al op 09-03 kwam het tot een explosie van *Tjiftjafgetjif*. Van de ene op de andere dag zaten overal ex. te zingen (alleen al in de omgeving van de Ronde Put circa 15). De overwinteraars die zich al in februari roerden hadden versterking gekregen van een eerste voorjaarsoffensief. Dat is twee tot drie weken eerder dan we gewend waren.

Met betrekking tot winter 2007/2008 nog maar één waarneming: 1 ex. op 16-12 in Prinsenpark.

Goudhaantje

Geen bijzonderheden ten aanzien van deze algemene jaarvogel.

Vuurgoudhaantje

Er is in de regio nauwelijks zicht op de status van het Vuurgoudhaantje als broedvogel. De volgende winterwaarnemingen werden gedaan:

- 03-02 1 Grote Zandput *tussen mezen en Tjiftjaffen*
- 19-02 3 Zandput De Maat *tenminste 3 ex. tussen mezen in Braamstruweel*
- 23-12 1 Kattesteerdreef Prinsenpark
- 30-12 1 Mol *al enkele dagen in een tuin in de bebouwde kom*

Grauwe Vliegenvanger

Geen bijzonderheden.

Bonte Vliegenvanger

De eerste Bonte Vliegenvanger van 2007 zong op 11-04 in Prinsenpark. In het gebied de Blekerheide ten noordwesten van Lommel brachten dit jaar 19 broedparen tezamen 109 jongen groot. Het gemiddelde aantal juv. per legsel bedroeg er dus 5,7. De Bonte Vliegenvanger begon hier gemiddeld een week vroeger met broeden dan in 2006.

Vorig jaar vond op de Blekerheide een erg laat broedsel plaats, dat 2 jongen opleverde die op 01-07 werden geringd. Eén ervan heeft zich in 2007 zelf in het gebied gevestigd en er (eveneens laat; half juni) 5 jongen grootgebracht.

Staartmees

Staartmees, Scheps, 18 november (Lex Peeters)

Geen bijzonderheden ten aanzien van deze algemene jaarvogel.

Koolmees

Van de sterke trek van Koolmezen in het najaar van 2007 werd op Maatheide niet veel gemerkt. In totaal werden er slechts 61 geteld.

Zwarte Mees

Ook het najaar van 2007 leverde trekkende groepjes Zwarte Mezen op, hoewel veel minder extreem dan in 2006. Op 27-09 kwam een groepje van 15 ex. over Maatheide (waar in totaal 38 ex. op trek zouden worden waargenomen) en op 04-10 trokken 44 ex. over put Vercammen in Mol-Donk.

Pimpelmees

Van de sterke trek van Pimpelmezen in het najaar van 2007 kregen we op Maatheide niet veel mee. De totaalsteller bleef er op 81 ex. steken.

Kuifmees

Geen bijzonderheden.

Matkop

Geen bijzonderheden.

Boomklever

De Kempen bestond tot ver in de vorige eeuw hoofdzakelijk uit uitgestrekte heide, met uitsluitend goed ontwikkelde loofbomen in bepaalde beekdalen en parken rond abdijen, kastelen en andere belangrijke (nu historische) gebouwen. De ontginningen van de 'woeste gronden' gingen gepaard met nieuwe aanplant van bomen, als bos, als erfafscheiding, of als tuin- en laanverfraaiing. De laatste decennia hebben die bomen en bossen in toenemende mate het stadium bereikt waarin zij een geschikt biotoop vormen voor Boomklevers, maar ook Bosuilen, Boomkruipers, Kleine Bonte en andere Spechten. Deze soorten doen het in de regio dan ook relatief goed. Het aantal broedparen Boomklevers zal inmiddels vele tientallen bedragen. In het winterseizoen 2007/2008 werden regelmatig groepjes van 5-10 ex. aangetroffen, niet zelden in gezelschap van mezen.

Boomkruiper

Zie Boomklever. Verder geen bijzonderheden.

Klapekster

Een Klapekster die tenminste van 13-01 tot en met 30-03 bij Kristallijn verbleef, maakte soms uitstapjes naar plekken in de omgeving, zoals Maatheide en de heide bij de Stortplas. De vogel die op 22-03 bij De Most in Balen werd waargenomen zal echter ongetwijfeld een andere zijn geweest.

In oktober/november 2007 werd extra aandacht aan Klapeksters besteed. In die maand pleisterden voor langere tijd ex. op:

- Riebosserheide en Blekerheide (mogelijk hetzelfde pendelend ex.)
- De Most en De Vennen (waarschijnlijk hetzelfde pendelend ex.). *Hier gezien vanaf 24-10.*
- Balimgronden. *Hier gezien vanaf 23-10.*
- Maatheide e.o. (wellicht ook pendelend naar Kristallijn e.o.). *Hier gezien vanaf 23-10.*
- Grote Spietput (Den Diel) e.o. *Hier gezien vanaf 24-10.*
- Grote Zandput e.o. *Hier gezien vanaf 23-10.*
- De Ronde Put en De Wateringen (mogelijk hetzelfde pendelend ex.). *Hier gezien vanaf 16-10.*

Daarnaast werd eenmalig 1 ex. gezien bij De Wurft, op 10-11. Terwijl nog tal van geschikte gebieden niet of onvoldoende werden bezocht handelde het in deze periode dus om minimaal 8 ex. in de regio. Door de twee vorstperiodes in december zal mogelijk een aantal zijn uitgeweken naar elders. De ex. van de Ronde Put, de Grote Zandput en Riebos/Blekerheide bleven in elk geval present. Bovendien werd op 29-12 1 ex. (mogelijk een van deze vogels) bij de Stortplas waargenomen. De meeste pleisteraars in onze regio lijken dus nagenoeg gelijktijdig (omstreeks 23/24 oktober) gearriveerd te zijn. Alledrie de Klapeksters die in het najaar over Maatheide trokken, passeerden voor die tijd (resp. op 04-10, 14-10 en 20-10) waardoor de indruk ontstaat dat het toen om vogels met een verdere bestemming handelde.

Klapekster, Grote Zandput, 17 november (Walther Leers)

Ekster

Forse slaappleatsen (enkele tientallen ex.) bevonden zich buiten het broedseizoen o.a. in de omgeving van Dekshoevevijver en Kristallijn.

Gaai

Geen bijzonderheden ten aanzien van deze vrij algemene jaarvogel.

Notenkraker

Op 06-10 trof Eli Van Audenhove een Notenkraker aan in het Groesgoor te Dessel. De vogel hield zich op met enkele Gaaien, waarmee hij verder het bos in trok. Helaas kon hij daar later niet meer worden teruggevonden.

Kauw

Noordse Kauw, Maatheide West, 6 november (Lex Peeters)

Half oktober was er sprake van ongewoon sterke Kauwen-trek. Op 14-10 trokken 1085 ex. over Maatheide, op 20-10 772 ex. Het totaal op de telpost kwam op 2983 uit, waarvan 2771 in oktober. Dat bracht de soort verrassend op de tiende plek in de lijst van talrijkste trekkers over Kristallijn/Maatheide.

Drie waarnemingen van pleisterende Noordse Kauwen in de regio:

- 03-02 2 Russendorp *tussen Kauwen en Zwarte Kraaien*
- 06-11 1 Maatheide *aan de Ankerstraat ten westen van de grote baggerput*
- 18-11 1 Glasfabriek *in groepje Kauwen in het gehucht*

Roek

Volgens goede traditie telde Herman Berghmans in de derde decade van maart de nesten in de Roekenkolonies in de regio. Tussen haakjes de aantallen van het vorige jaar.

Geel Zammal, Hazenhout	8 (37)
Geel Oosterlo Neerstraat	41 (26)
Geel Malesbroek	10 (20)
Geel Malosewaver	12 (12)
Geel Meerhoutsebaan-Ring	25 (12)
Geel Schrans	8 (10)
Geel Retiebaan	45 (46)
Geel Aardseweg	68 (56)
Geel Sas 7 Huize Karekiet	0 (1)
Dessel Centrum	24 (11)
Balen Waterstraat	4 (30)
Balen Olmen Olmense Zoo	27 (26)
Meerhout Gestel Gestelbeemden	82 (39)
<hr/>	
Totaal:	354 (326)

Over Kristallijn/Maatheide passeerden in totaal 315 Roeken de tellers.

97 ex. op 22-10 werd het maximum. Ter vergelijking: tot in de tachtiger jaren lag tijdens de najaarstrek vaak de gemiddelde groepsgrootte al hoger!

Bonte Kraai

Tot ver in de tachtiger jaren was de Bonte Kraai nog een jaarlijkse wintergast in de buurt van heide en jonge ontginningen. In de hoogtij-jaren konden onder meer op de Riebosserheide tientallen ex. bijeen worden aangetroffen. Inmiddels is de soort echter een zeldzame verschijning geworden. Zeer bijzonder is dan ook de waarneming van een overtrekkend ex. over Maatheide, op 22-10 om 9.45u.

Zwarte Kraai

Trekkend over telpost Kristallijn/Maatheide werden 99 ex. geteld.

Raaf

Spectaculair waren 2 Raven (een paartje ligt bij deze trouwe beesten voor de hand) die op 04-05 van west naar noordoost Maatheide overstaken. Op boomhoogte en tot op 50 meter afstand van Eddy Vaes, Manu Vermeulen en Lex Peeters.

Spreeuw

Met 10.399 overtrekkende ex. neemt de Spreeuw de tweede positie in de Telpost Top 10 in. Veruit de meeste ex. (7382) passeerden er in oktober.

Wielewaal

De eerste Wielewaal werd op 04-05 gehoord ten oosten van Put Stroobants (daar ook op 29-05). De volgende dag leken ze ineens in alle geschikte biotopen gearriveerd te zijn: 1 bij de Wateringen, 2 bij de Ronde Put, 1 bij de Lange Linneput en 1 ten noordwesten van Put Rauw (daar ook op 11 en 20-05). Vanaf 9 mei werd regelmatig een zingend ex. opgemerkt in de omgeving van Plas Le Blanc en op 17-05 waren vanaf de Kleppende Klipper bij de Kanaalplas maar liefst drie zingende ex. te horen. De soort werd in juli nog waargenomen in de buurt van Campinastrand (13 en 26-07) en aan de noordzijde van het kanaal ter hoogte van Stroobants (op 20-07 nog zingend).

Huismus

Zowel in het voor- als in het najaar trok een Huismus over de telpost. Dat lijkt een misplaatste vermelding, maar deze uitgesproken standvogel wordt slechts zelden trekkend waargenomen.

Ringmus

Over telpost Kristallijn/Maatheide werden in totaal slechts 113 overtrekkende Ringmussen geteld.

Vink

Vinkentrek van betekenis werd vastgesteld op 26-03, toen 1484 ex. Kristallijn passeerden. Op 28-03 lag de trekintensiteit met 1680 ex. nog wat hoger. Op de beste Vinkendagen in het najaar was de telpost helaas niet bezet. Bovendien wordt op Maatheide veel Vinkentrek gemist, doordat die zich voornamelijk langs en over bos voltrekt. Met in totaal 8939 ex. bezet de soort desondanks de derde plaats in de 'Telpost Top 10' van 2007.

Keep

In totaal werden op de telpost 424 Kepen geteld, waarvan 384 in oktober (en daarvan weer 269 op 19-10).

Kneu

Over telpost Kristallijn/Maatheide werden 1757 trekkers genoteerd. De beste dag was 15-10 met 247 ex..

Barmsijs

Grote Barmsijs (links) en Kleine Barmsijs, Stortplas, 19 december (Lex Peeters)

In winter 2006/2007 deelden Barmsijzen in de algehele 'vinkenmalaise'. Slechts enkele losse ex. werden opgemerkt.

De eerste Barmsijs van het najaar werd op 30-09 waargenomen boven Maatheide. Daarna zouden er nog 37 volgen, waarvan er 10 gedetermineerd werden als Kleine. Op 18-10 fourageerden 9 Kleine op De Driehoek in Wezel. In de loop van november nam het aantal waarnemingen van groepjes overtrekkende en pleisterende Barmsijzen snel toe en werd voor het eerst ook de aanwezigheid van Grote vermoed. Dat kwam definitief vast te staan op 18-12, toen Michel Huysmans ten noorden van de Stortplas 28 Grote en 12 Kleine determineerde. Op de Teunisbloemen op deze locatie zouden nog lang Barmsijzen komen fourageren, in wisselende aantallen en samenstelling. Andere grotere groepen werden onder meer gezien tussen de windturbines en Glasfabriek (19 spec. op 28-12), aan de Groeneweg in Mol (12 Grote op 13-12) en op Maatheide (gemengde groep van 40 Grote en Kleine rond de jaarwisseling).

Putter

Na een winter waarin Putteren in de regio zeer schaars waren (een handvol waarnemingen van meest solitaire ex.) braken er in het najaar betere tijden aan. Op 12-10 pleisterden 8 ex. op Maatheide. Dankzij voedselaanbod in de vorm van Teunisbloemen en Elzen zou dat aantal geleidelijk aangroeien tot een maximum van 62 ex. op 28-11. Op 18-10 fourageerden 45 ex. op De Driehoek bij Wezel. Kleinere groepjes werden deze winter overal in de regio aangetroffen.

Dat er een goede Putterwinter aan zat te komen bleek al op telpost Kristallijn/Maatheide, waar in het najaar 100 ex. werden geteld (tegenover 2 in het voorjaar). Het hoogste aantal trekkers betrof 18 ex. op 28-09.

Groenling

Slechts 105 Groenlingen werden op trek vanaf de telpost waargenomen.

Sijs

In het hele voorjaar werden over de telpost slechts 3 Sijzen gezien, als erfenis van de bijzonder zwakke winter die aan het trekseizoen vooraf was gegaan. Op 17-06 trokken al de eerste 2 Sijzen van het najaar richting zuiden. Zij zouden daar nog door 146 ex. worden gevolgd. De echte instroom zou echter pas na

afsluiting van het telseizoen, half november, plaats vinden, toen overal in de regio forse groepen overtrokken en er in de buurt van goede Elzen- en Berkenlocaties tezamen duizenden ex. verbleven. Ook in de aansluitende winter zou de Sijs in grote aantallen vertegenwoordigd blijven.

Europese Kanarie

In 2007 drie waarnemingen:

- 04-04 1 Kristallijn *overtrekkend*
- 15-10 1 Maatheide *overtrekkend*
- 10-11 1 Warande Mol-Donk *kortstondig zingend; vloog weg in groepje (soortgenoten?)*

Goudvink

In 2007 druppelden uitsluitend losse waarnemingen van de Midden-Europese ondersoort *Pyrrhula p. europaea* binnen, die bij ons standvogel is. Ook het lage totaal van 12 overtrekkende Goudvinken over de telpost indiceert dat er dit jaar geen sprake was van opvallende trekverplaatsingen, laat staan van een invasie van de Noordse nominaatvorm.

Kruisbek

Kruisbekken waren in geheel 2007 schaars. Er werden geen broedverdachte vogels aangetroffen en het aantal waarnemingen is op twee handen te tellen. Het handelde steeds om solitaire ex. of kleine groepjes. Het grootste aantal betrof 8 ex. op 05-09 en 16-11 bij De Most.

Appelvink

Appelvinken zijn in de regio niet dicht bezaaid. Daarom alle waarnemingen van 2007 op een rijtje:

- 02-03 6 Kristallijn *overtrekkend*
- 20-04 1 Geel-Bel
- 23-04 1 Put Rauw *roepend overvliegend*
- 28-04 1 Grote Zandput
- 05-05 1 Zandput De Wateringen *roepend overvliegend*
- 22-08 1 De Most *ter plaatse*
- 25-10 2 Geel-Bel *ter plaatse*
- 30-12 1 Mol *enkele dagen op voedertafel in bebouwde kom*

Rietgors

De eerste zingende Rietgors in de regio werd al op 24-02 gehoord aan de Grote Zandput. Dezelfde dag bevonden zich nog 83 ex. in winterkleed in Braamstruweel ten westen van Put Rauw Noord. De grootste winterconcentratie ontstond tussen het windmolenpark en Glasfabriek, waar op 08-12 het maximum van 127 ex. werd geteld.

Over telpost Kristallijn/Maatheide werden 707 ex. waargenomen, waarvan 463 in oktober. 15-10 werd met 65 ex. de beste dag voor deze soort.

IJsgors

Vier waarnemingen, allen vanaf de telpost:

- 17-10 1 Maatheide *viel in met Veldleeuweriken*
- 22-10 1 Maatheide *overtrekkend*
- 31-10 1 Maatheide *vertrekkend in oostelijke richting*
- 03-11 1 Maatheide *overtrekkend*

Sneeuwgorz

Op 18-11 namen Nico Venema en Lex Peeters twee roepende Sneeuwgorzen waar vanaf de Ankerstraat ten westen van Maatheide. De vogels vlogen in oostelijke richting de grote baggerput over en leken ter hoogte van de telpost in te vallen. De gealarmeerde Eli Van Audenhove en Toon Jansen vonden ze daar terug. Uiteindelijk bleek het om drie vogels te gaan: 1 ad. vrouwtje, 1 onv. vrouwtje en een onv. mannetje. Ze zouden tot en met 23-11 blijven.

Sneeuwgorzen, Maatheide, 18 november (Lex Peeters)

Ortolaan

Drie waarnemingen in 2007. Op 28-04 vloog op Maatheide om 7.34u een mannetje Ortolaan laag over de aanwezige tellers naar het noorden. Op 05-05 liet een ex. zich boven Maatheide horen. Gezien het tijdstip (midden op de dag; Ortolaan is voornamelijk nachttrekker) betrof het mogelijk een pleisteraar. Op 09-09 was aanvankelijk 1 ex. ter plaatse in de NO-hoek van Maatheide, maar deze vogel vertrok uiteindelijk in zuidoostelijke richting.

Geelgors

Zangposten van Geelgorzen werden onder meer aangetroffen tussen Prinsenveld en de Watermolen in Retie (1), bij Kristallijn en Put Rauw (2), aan Maatheide (3), Sahara e.o. (2), Riebos (4), Blekerheide (2), langs het fietspad door Russendorp (2) en bij de Vriesputten in Kerkhoven (1).

Over telpost Kristallijn/Maatheide werden in totaal 46 ex. opgemerkt, met 5 op 02-03 als maximum.

Op 25-10 verbleef een groepje van 12 ex. bij 't Goorke in Arendonk.

Geelgorzen, Riebosserheide (Monique Bogaerts)

De mooiste concentratie Geelgorzen vormde zich echter op de Riebosserheide, waar het aantal via 208 ex. op 24-11 en 225 op 19-12 opliep tot tenminste 352 op 05-01-2008. Hun aanwezigheid hield daar vooral verband met enkele graanakkertjes, die niet geoogst waren. De instandhouding van die akkertjes in de volgende jaren verdient krachtige aanbeveling, ook als fourageergebied voor andere zangvogels als Rietgors, Groenling en Kneu en als jachtgebied voor roofvogels, in 't bijzonder Torenvalk en Blauwe Kiekendief.

Regio-omschrijving:

Vogels kennen geen grenzen, tenminste niet waar het om de kunstmatig bepaalde lijnen gaat die mensen trokken om aan te geven waar een gemeente, provincie of land ophoudt of begint. Bij de bepaling van de afbakening van het Kempense Merengebied is daarom vooral gekeken naar een logische samenhang van biotopen en landschappen. De merengordel vormt het kerngebied, de bebouwde kommen van Geel, Mol, Arendonk, Postel, Lommel, Kerkhoven en Meerhout liggen er als betonnen buitenposten omheen. Globaal ligt de regio binnen een cirkel met een diameter van 30 km, met Mol-Sluis als middelpunt. Ze omvat de werkgebieden van de drie Natuurpunt-afdelingen Netebronnen (Dessel-Mol-Balen), Geel-Meerhout en Ham, ook wel aangeduid als Meanderland, alsmede het gebied ten westen van Lommel en ten zuiden van Arendonk.

Met dank aan de waarnemers:

Berghmans Herman, Bijnens Herman, Bollen Theo, Claessens Roger, Damen Luc, Delaet Jan, Janssens Toon, Cuypers Ludo, Cuyvers Esther, Dekoning Andre, De Schepper Jan, Emmers Michel, Geboers Martin, Hendig Paul, Jansen Toon, Langhmans Werner, Meeus Dirk, Mertens Alois, Michiels Frans, Peeters Lex, Peetermans Eric, Sas Jef, Schildermans Tom, Vaes Eddy, Van Audenhove Eli, Van Audenhove Philippe, Van Buggenhout Michel, Van de Weyer Carl, Vandeven Tom, Van Doninck Niels, Van Reet Staf, Van Kerckhoven Jos, Van Roey Karel en Andrea, Verbraeken Bart, Vermeulen Manu, Venema Nico, Verwimp Peter, Wijnants Jaak.

(Aan degenen die in dit overzichtje onverhoopt mochten ontbreken, bij voorbaat welgemeende excuses!)

Plassen die bij de Watervogeltellingen betrokken zijn:

't Goorke – Arendonk
Put Wateringen – Arendonk
De Wateringen – Mol
De Graef – Retie
Ronde Put & Lange Linnenput – Mol
Familiestrand – Mol
De Wurft – Mol
Zwart Kot – Mol
Campinastrand & Goorvijvers – Dessel
Moerasje Sas 6 – Mol
De Pinken - Dessel
Put Vercammen – Dessel
Lagune – Mol
Miramar – Mol/Dessel
Warande – Dessel
Plas Van As – Dessel
Meergoren – Mol
Put Le Blanc – Mol
Grote Zandput – Mol/Dessel
Schansput – Mol
Kanaalplas – Mol
Stortplas – Mol
De Maat – Mol
Den Diel – Mol
Put Stroobants – Mol
Scheppelijke Nete Rauw – Mol
Put Rauw (Z en N) – Mol
Kristallijn – Lommel
Blauwe Kei – Lommel
Maatheide – Lommel
De Waaltjes – Lommel
Sahara – Lommel
Plassen Glasfabriek – Lommel
Vijvers Bankei – Lommel
Hengel- en Kweekvijvers Wezel – Mol
De Most – Balen
Scheps – Balen

Griesbroek – Balen
Wildersbroek – Geel
Malesbroek – Geel
Zelgaas – Geel
Dekshoevevijver – Geel
Kattestaart & Kievitvijver – Retie
Prinsenpark – Retie

Voor meer en alle actuele informatie:

Raadpleeg Birding Kempen of meld je aan als lid: <http://groups.google.com/group/birdingkempen>

Heb je aanvullingen of correcties op dit verslag, neem dan contact op met Lex Peeters:
lpeeters@iae.nl